

ΤΑ ΚΡΑΤΗΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΚΟΜΑΝΤΑΤΟΥΡ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ ΚΑΙ Η ΑΘΕΑΤΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ 1941-1944

Φωτογραφικό λεύκωμα στα υπόγεια του κτηρίου επί της οδού Κοραή 4 στο
κέντρο της Αθήνας, όπου κατά την διάρκεια της κατοχής βρισκόταν το
γερμανικό Φρουραρχείο της Kommandatur.

Οδός Κοραή 4

Στα δεξιά διακρίνεται το κτίριο του γερμανικού Φρουραρχείου, της Kommandatur

ΤΟΥ
ΑΡΓΥΡΗ ΜΑΝΤΗ

**ΤΑ ΚΡΑΤΗΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΚΟΜΑΝΤΑΤΟΥΡ ΣΤΗΝ
ΑΘΗΝΑ ΚΑΙ Η ΑΘΕΑΤΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ 1941-1944.**

**Φωτογραφικό λεύκωμα στα υπόγεια του κτηρίου επί της οδού Κοραή 4 στο
κέντρο της Αθήνας, όπου κατά την διάρκεια της κατοχής βρισκόταν το
γερμανικό Φρουραρχείο της Kommandatur.**

Συγγραφέας Αργύρης Ηλ. Μάντης

ΑΘΗΝΑ 2020

ISBN 978-618-83817-1-1

Έκδοση Ά

**Τίτλος : ΤΑ ΚΡΑΤΗΤΗΡΙΑ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗΣ ΚΟΜΑΝΤΑΤΟΥΡ ΣΤΗΝ
ΑΘΗΝΑ ΚΑΙ Η ΑΘΕΑΤΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΑΤΟΧΗΣ 1941-1944**

Φωτογραφικό λεύκωμα στα υπόγεια του κτηρίου επί της οδού Κοραή 4 στο κέντρο της Αθήνας, όπου κατά την διάρκεια της κατοχής βρισκόταν το γερμανικό Φρουραρχείο της Kommandatur.

Συγγραφέας: Αργύρης Ηλ. Μάντης

Εξώφυλλο, Φωτογραφία: διακρίνεται το κτίριο του γερμανικού Φρουραρχείου, της Kommandatur από την φωτογραφική Έκθεση Exhibition Contributors,

Επιμέλεια έκδοσης: Αργύρης Ηλ. Μάντης

Αθήνα 2020

Copyright © Αργύρης Μάντης

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος, All rights reserved

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή του βιβλίου με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς την άδεια του συγγραφέα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	7
Η γερμανική κατοχή της Ελλάδας (1941-1944)	9
Άφιρωμένο σ' εκείνους που τό έγραψαν με τό αίμα τους	12
Οι δρόμοι της Αθήνας	13
Το κτίριο όπου βρισκόταν το γερμανικό Φρουραρχείο της Kommandatur	15
Η Ιστορία του Μεγάλου Κοραή 4	16
Η κατοχή	17
Η απελευθέρωση	20
Συντήρηση, αποκατάσταση του ιστορικού χώρου	21
Ιστορικό διατηρητέο μνημείο	23
Κρατηθέντες	26
Τα υπόγεια του χώρου	27
Πρώτο υπόγειο	29
Μνήμες	36
Το μαρτύριο της πείνας	39
Οι σειρήνες του πολέμου	45
Είσοδος των Γερμανών, Αθήνα σκοτεινή πόλη	48
Δεύτερο υπόγειο	50
Υπόγειο Μέρλιν	67
Δρόμοι σπαρμένοι πτώματα	71
Πείνα και θάνατος	72
Προσωπική και συλλογική εμπειρία	75
Πάνε τα καπέλα (και..... τα προξενιά)	78
Η συγκλονιστική μαρτυρία του Δημήτρη Μωραΐτη	80
Βιβλιογραφία	81
Βιογραφικό συγγραφέα	83

Πρόλογος του Συγγραφέα

Στα υπόγεια του κτηρίου του Χώρου της Ιστορικής Μνήμης 1941-1944. Κοραή 4 στο κέντρο της Αθήνας ήταν η βάση της Γερμανικής Κομαντατούρ, Kommandatur σε αυτούς τους χώρους κρατήθηκαν στην περίοδο της κατοχής πολλοί Έλληνες και κάποιοι ξένοι πολίτες. Λέγεται ότι ο κόσμος στα χρόνια της κατοχής δεν ήθελε να διασχίζει καν το πεζοδρόμιο που ήταν απέναντι από το κτίριο ενώ τα αποτυπώματα των κρατουμένων που υπάρχουν και σώζονται στους τοίχους των υπογείων του κτηρίου μας ξετυλίζουν τις αθέατες πτυχές της κατοχής.

Με την επίσκεψη μου σε αυτόν τον ιστορικό χώρο γεννήθηκε παράλληλα και μία προσωπική ανάγκη για ένα συγγραφικό αφιέρωμα. Η Εθνική Ασφαλιστική έκανε δεκτό το αίτημα μου για την φωτογράφιση του χώρου και σε συνάρτηση με την ιστορική έρευνα σας τον παρουσιάζω με μία δική μου ματιά. Θωρώ επίσης σημαντικό να τονίσω το γεγονός ότι αυτή η έκδοση αυτή εμπλουτίστηκε και με μαρτυρίες των καθημερινών ανθρώπων από την εποχή της κατοχής 1941-1944 που υπάρχουν στις ομάδες της προφορικής Ιστορίας ΟΠΙ. Το λεύκωμα εμπλουτίστηκε και με φωτογραφικό υλικό της κατοχής από την Έκθεση Exhibition Contributors (υπό την διεύθυνση της Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς με την συνεργασία του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης & με την υποστήριξη της Εφορίας Αρχαιοτήτων Αθηνών).

Τελειώνοντας θα ήθελα να ευχαριστήσω ιδιαίτερα την Εθνική Ασφαλιστική για την άδεια της φωτογράφισης του χώρου.

Αργύρης Ηλ. Μάντης

Η γερμανική κατοχή της Ελλάδας (1941-1944)

Η επίθεση των δυνάμεων του Άξονα εναντίον της Ελλάδας εκδηλώθηκε στις 6 Απριλίου 1941. Στις 27 Απριλίου τα γερμανικά στρατεύματα έφθασαν στην Αθήνα. Τα πρώτα τμήματα υποδέχθηκαν ο στρατιωτικός διοικητής Αττικοβοιωτίας υποστράτηγος Καβράκος, ο νομάρχης και οι δήμαρχοι Αθήνας και Πειραιά για να παραδώσουν την ανοχύρωτη πόλη, στην είσοδο του καφενείου Παρθενών στους Αμπελόκηπους στη συμβολή των λεωφόρων Αλεξάνδρας και Κηφισίας.

27 Απριλίου 1941 οι Γερμανοί εισέρχονται στην Αθήνα - Αρχίζει η Κατοχή.

Η ύψωση της σβάστικας στην Ακρόπολη σηματοδότησε την αρχή της Κατοχής χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι η πλειοψηφία των Αθηναίων αντιλήφθηκε την παράδοση της πόλης όταν στις εννέα παρά τέταρτο το πρωί καθώς υψώθηκε στην Ακρόπολη η σημαία με τον αγκυλωτό σταυρό. Αμέσως σχεδόν η χώρα χωρίστηκε σε τρεις ζώνες κατοχής την μεγαλύτερη υπό τον έλεγχο της Ιταλίας, ένα μέρος της Θράκης και της Ανατολικής Μακεδονίας από τη Βουλγαρία και τα κύρια στρατηγικά μέρη όπως Αθήνα-Θεσσαλονίκη-Έβρος-Κρήτη από τους Γερμανούς. Μέσα σε λίγους μήνες η Αθήνα θα ήταν το σκληρότερο χερότερο λιμού που θα γνώριζε η κατεχόμενη Ευρώπη έξω από τα στρατόπεδα συγκέντρωσης και τα γκέτο. Εκατοντάδες χιλιάδες Έλληνες, εκτελέστηκαν, πέθαναν από την πείνα και τις κακουχίες, βασανίστηκαν και φυλακίστηκαν από τους κατακτητές. Πολλές πτυχές της θλιβερής αυτής περιόδου εξακολουθούν ακόμα και σήμερα να παρουσιάζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον.

Στο ιδιόχειρο ημερολόγιο του Δ. Βουτυρά διαβάζουμε: *«Μέρες απαίσιες. Άνθρωποι πέφτουν στο δρόμο, άνθρωποι πεθαίνουν στα σπίτια και μένουν μέρες εκεί. Σα να 'πεσε χολέρα, πανούκλα κι όλες οι αρρώστιες που δέρνουν την ανθρωπότητα, να 'πεςαν στο μέρος αυτό. Σωρηδόν κατεβαίνει ο λαός των Αθηνών και του Πειραιώς στον Άδη. Γέμισαν τα νεκροταφεία. Δεν μπόρεσαν να τους θάψουν οι νεκροθάφτες. Και σκάβουν λάκκους μεγαλύτερους και τους ρίχνουν μέσα».*

Η παρέλαση των Γερμανών στην Αθήνα στις 3^{ης} Μαΐου του 1941 .

Το 50% των θανάτων που καταγράφονται στο Ληξιαρχείο Αθηνών κατά το χρονικό διάστημα της Κατοχής σημειώθηκε τα έτη 1941-1942. Ο λιμός στοίχισε τη ζωή σε 40-45.000 ανθρώπους εκείνο το χειμώνα. Ο λιμός δεν περιορίστηκε μόνο το χειμώνα 1941-1942 αλλά μια σοβαρή επισιτιστική κρίση κυριάρχησε στη χώρα καθ' όλη τη διάρκεια της ξενικής κατοχής. Ο Διεθνής Ερυθρός Σταυρός σε έκθεσή του μετά την απελευθέρωση της χώρας εκτιμούσε ότι 250.000 άνθρωποι είχαν πεθάνει άμεσα ή έμμεσα από την πείνα.

Παιδιά σκελετωμένα από την πείνα. Φωτογραφίες από άλμπουμ που εστάλη παρανόμως στον Διεθνή Ερυθρό Σταυρό προκειμένου να γίνει γνωστό διεθνώς το δράμα της πείνας στην Αθήνα, Ελληνικό Λογοτεχνικό και Ιστορικό Αρχείο – Μορφωτικό Ίδρυμα Εθνικής Τραπέζης.

Η θέα των πτωμάτων ήταν ένα αδιάφορο και συνηθισμένο θέαμα: «έχουμε συνηθίσει», γράφει ο Χρ. Χρηστίδης, «η αγωνία και η κατάπληξη που αισθάνθηκα τις πρώτες ώρες που είδα άνθρωπο χάμου ξυλιασμένο, δεν υπάρχουν πια».

Το ίδιο διαπιστώνει στο ημερολόγιό του και ο Α. Πανσέληνος: «πεθαμένοι μες στο δρόμο και κανείς πια δεν τους πλησιάζει. Κανείς δε νοιάζεται πια». «Φαίνεται πως συνηθίσαμε και τίποτε πια δεν κάνει εντύπωση σε κανέναν. Μια μεγάλη, ομαδική αναισθησία εμπρός στον ακατάπαυστο κίνδυνο. Αναισθησία, παχυδερμία, ρουτίνα», γράφει και ο Θεοτοκάς. Η πείνα ωθώντας τους ανθρώπους σε ένα ξέφρενο κυνήγι τροφής καταρρέει τους ηθικούς φραγμούς και μεταβάλλει τις ιδέες, τις πεποιθήσεις και τις ιδεολογίες τους. Μία άμεση συνέπεια αυτής της «οπισθοδρόμησης» είναι η αύξηση της εγκληματικότητας κατά τη διάρκεια της Κατοχής. «Απάτες, κλοπές, διαρρήξεις, εγκλήματα, αυξάνονται με επιταχυνόμενο ρυθμό», σημειώνει στο ημερολόγιό του ο Μαυρουδής. Ο αγώνας για την επιβίωση θα αποτελέσει έναν από τους κεντρικούς άξονες του αγώνα της Αντίστασης καθ' όλη τη διάρκεια της Κατοχής. Η κατάσταση του λιμού ύστερα από το 1942 θα αντικατασταθεί από μια φάση μόνιμου και χρόνιου υποσιτισμού. Η καθημερινή πάλη για την ανεύρεση τροφής ήταν μια σκληρή πραγματικότητα συνώνυμη με την Κατοχή.

Διανομή συσσιτίου στην Αθήνα, Αρχείο ΕΡΤ Πέτρος Παυλίδης.

Αφιερωμένο σ' εκείνους πού τό έγραψαν μέ τό αίμα τους

Στις 27 του Απρίλη 1941 οι Γερμανοί μπαίνουν στην Αθήνα και υψώνεται ο αγκυλωτός σταυρός, η λεγόμενη σβάστικα, στην Ακρόπολη. Αρχίζει η περίοδος της μαύρης Κατοχής. Τα γερμανικά στρατόπεδα κατοχής αρχίζουν να τυπώνουν αφειδώς το λεγόμενο «κατοχικό μάρκο», ένα νόμισμα χωρίς αντίκρισμα. Μ' αυτό ξεκοκκαλίζουν, μέσα σε λίγες εβδομάδες, όλα τα τρόφιμα της χώρας μας. Το φθινόπωρο του 1941 και κυρίως ο χειμώνας 1941 – 42, χαρακτηρίζεται ως η περίοδος της μεγάλης πείνας του δύσμοιρου ελληνικού λαού. Τα τρόφιμα είναι πια δυσεύρετα στην πρωτεύουσα. Ο κόσμος πεθαίνει απ' την εξάντληση, την ώρα που περπατάει στο δρόμο και οι περαστικοί διαβάτες προσπερνούν βιαστικά σχεδόν αδιάφοροι, συνηθισμένοι πια στο φρικαλέο αυτό καθημερινό θέαμα. Περισσότερο απ' όλους, βέβαια, υποφέρουν από την πείνα τα παιδιά. Σκελετωμένα και πρησμένα από την αβιταμίνωση, ψάχνουν απελπισμένα στους σκουπιδότοπους να βρουν κάτι φαγώσιμο. Πολλοί βρίσκουν την ευκαιρία να πλουτίσουν σε βάρος των δυστυχισμένων συνανθρώπων τους και αισχροκερδώντας επιδίδονται σε μαύρη αγορά. Είναι οι λεγόμενοι μαυραγορίτες και λαδάδες. Τότε εμφανίζονται και οι ριψοκίνδυνοι και θαρραλέοι σαλταδόροι, οι κλεφτες της Κατοχής. Στερημένοι και πεινασμένοι, με τόλμη και γρηγοράδα και οργανωμένοι σε ομάδες, σαλτάρανε στα γερμανικά και ιταλικά καμιόνια και πετούσαν ό,τι πράγματα βρίσκανε στην καρότσα των αυτοκινήτων, σε προκαθορισμένα σημεία της διαδρομής, τα οποία τα μάζευαν οι σύντροφοί τους. Έπαιζαν τη ζωή τους κορώνα – γράμματα από απόλυτη ανάγκη, αρπάζοντας αγαθά από τους κατακτητές, επιδιδόμενοι σε μια μορφή βίαιης, αλλά δικαιότερης ανακατανομής, τροφίμων κυρίως. Η μεγάλη νύχτα της ναζιστικής Κατοχής στην Αθήνα και της τριπλής κατοχής (γερμανικής, ιταλικής και βουλγαρικής), άρχισε... Και όπως έγραψε την επομένη στην εφ. Ακρόπολη ο

δημοσιογράφος Θωμόπουλος: Ήτο η πρώτη ημέρα της Κατοχής, 27 Απριλίου του έτους 1941 από Χριστού γεννήσεως, 488 από Αλώσεως Κωνσταντινουπόλεως και 120 από της Ελληνικής Επανάστασεως.

"ΔΡΟΜΟΙ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ"

{...} Εκείνη τήν Κυριακή τοῦ Ἀπρίλη ἡ Πολιτεία ζύπνησε ὅπως ζυπνάει ὁ ἄρρωστος πού εἶχε ἐφιάλτες ὅλη τή νύχτα. Τά μάτια καῖνε μά δέν δακρύζουνε. Τό κορμί φλέγεται ἀναστατωμένο κι ἀνήμπορο καί δέν ἔχει ἀγγιγμό. Ἡ Ἀθήνα τή μέρα τούτη δέν ἔβγαλε οὔτε τήν ἔντρομη κραυγή μιᾶς σειρήνας. Δέχτηκε βουβή, μέ κομμένη τήν ἀνάσα, τό φοβερό, σιδερόφραχτο Δράκο.

Στίς ὀχτώ τό πρωί οἱ πρῶτες σκονισμένες μοτοσυκλέτες δέρνουνε τήν ἄσφαλτο στήν ὁδὸ Κηφισίας, στήν ὁδὸ Πατησίων, στήν Ἱερά ὁδὸ...

Στόν οὐρανό τῆς Ἀθήνας βογοῦνε ὅλη μέρα τ' ἀεροπλάνα, τήν ἀκοή τή βασανίζει τό ραδιόφωνο καί τίς καρδιές δαγκώνει ὁ θάνατος. Ἡ Ἀθήνα δέν ἔχει σήμερα λαλιά. Εἶναι μονάχα μιά καρδιά πού χτυπάει τρελά, πού ματώνει. Τή λαλιά της τήνε βρῆκε ἀργότερα: Τούς τοίχους καί τά χωνιά.

{...} Καί σήμερα τή στιγμή πού μπαίνουνε οἱ Γερμανοί στήν Ἀθήνα, ἡ Μαρίνα, ἡ Ἀνθή, ὁ Πέτρος ὁ πατέρας κι ἡ μητέρα, κάθονται στηλωμένα τά μάτια στό ραδιόφωνο, τά χέρια στά γόνατα, τή μιλιὰ κομμένη:

"Σήμερον τήν πρωίαν, εἰς τὰς ὀκτώ, κατελήφθη ἡ πόλις τῶν Ἀθηναίων".

Εἶναι μιά κραυγή πού καταγράφει ἐπίσημα μέσα στούς αἰθέρες αὐτό πού τό ζήσανε ἴσαμε τώρα σταγόνα, σταγόνα σ' ὅλο του τό σπαραγμό, σ' ὅλες τίς λεπτομέρειες. Καί τούς βάνει ξανά τό μαχαίρι στήν ἀνοιχτή τους πληγή.

Ἡ Μαρίνα σκυμμένη σφίγγει τά χεῖλια. Ἡ Ἀνθή δέ μιλάει. Οὔτε ὁ Πέτρος, οὔτε ὁ πατέρας, οὔτε ἡ μάνα. Δέ μιλᾶνε σέ τέτοιες ὥρες οἱ ἄνθρωποι - μπροστά στό νεκρό. Σωπαίνουνε καί μετρᾶνε τό βάθος τοῦ πόνου τους.

"Μιά φυλή σκλάβοι μιᾶς ἄλλης, ἓνας λαός ἐνός ἄλλου λαοῦ. Εἶναι σάν τή θανάσιμη περίπτυξη τοῦ χταποδιοῦ. Τό διάβασε τελευταῖα ἡ Μαρίνα στόν Οὐγκώ, πού τό ἔγραψε στά 1870. "Παντοῦ φλέβες ἀνοιχτές καί βρυκόλακες πάνω σέ πτώματα.

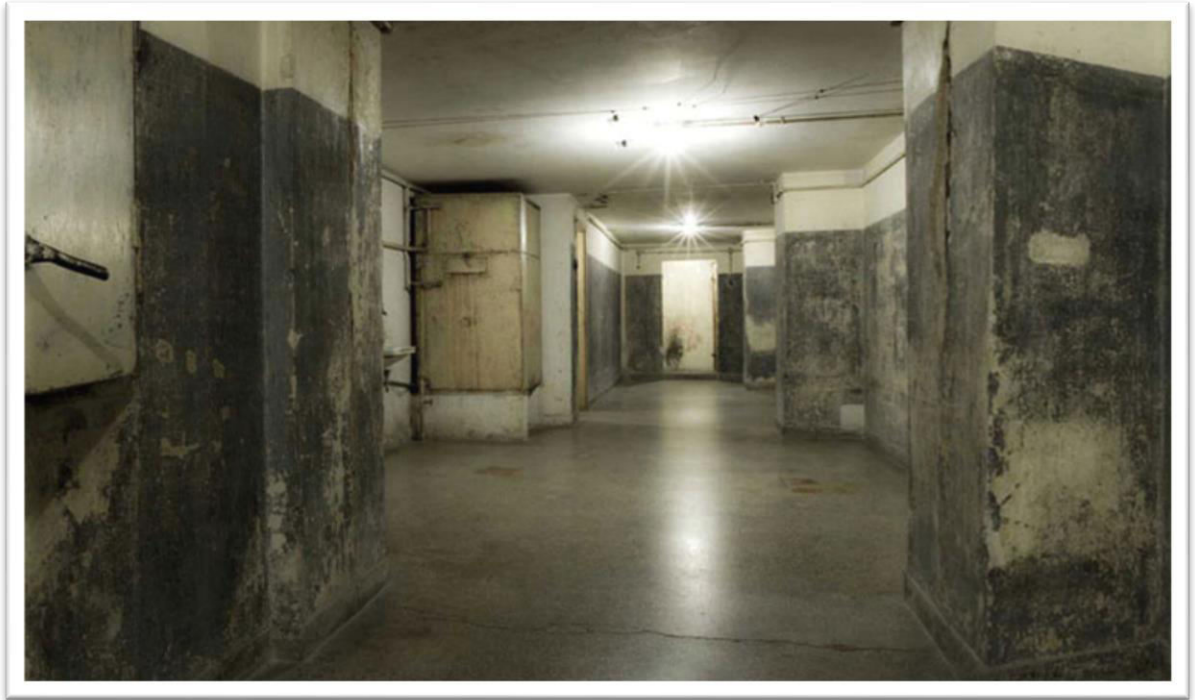
Πτώματα; Ὅχι τή σβήνω τή λέξη. Γιατί οἱ λαοί χύνουν τό αἷμα τους μά δέν πεθαίνουν"...

- Δέν πεθαίνουν! Οἱ λαοί δέν πεθαίνουν! Δέν πεθαίνουν! ἡ Μαρίνα, τό λέει μέσα της πολλές φορές σάν προσευχή, ὅπως ὅταν τρόμαζε μικρή κι ἔλεγε τό "Ἰησοῦς Χριστός νικᾷ... Ἰησοῦς Χριστός νικᾷ...". Τῆς ἔρχονται δάκρυα, εἶναι σά νά κάνει ὄρκο, σά νά δίνει ὑπόσχεση, δέν ξέρει ποῦ, δέν ξέρει σέ ποιόν. Οἱ λαοί δέν πεθαίνουν...

Οἱ "ΔΡΟΜΟΙ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ" διδάχθηκαν στά Γαλλικά Πανεπιστήμια, ὅπως τῆς Σορβόννης, στό Παρίσι, στή Λίλλη κ.ἄ, ἀνθολογημένοι στά 1962 ἀπό τόν Γάλλο Ἑλληνιστή Ἀντρέ Μιραμπέλ στήν ANTHOLOGIE DE LA PROSE NEOHELLENIQUE, PARIS 1962.

Ένα μαχαίρι,
βρῆτε μου γρήγορα ένα μαχαίρι
νά κόψω τοῦ βιβλίου αὐτοῦ τά φύλλα,
ένα οποιοδήποτε μαχαίρι.
Τά δάχτυλά μου
χλώμισαν ἀπό τὴν ἀγωνία
καθὼς τ' ἀγγίζουν.
Οἱ νυσταγμένες μνημες
στρέφουν ξαφνιασμένες
καθὼς τό ὑποψιάζονται.
Νάτοι λοιπόν οἱ μακρινοὶ ἀδερφοὶ μας
κάτω ἀπ' τούς σωρούς τῶν χρόνων ζωντανοί.
Ἀκούγετ' ένα "ἄχ" ἀλλιώτικο
κι' ὁ ὕπνος μᾶς γεμίζει σφαῖρες.
Ἡ ὕπαρξή μας τρισδιάστατη κραυγή.
Δέν κοιμηθήκαμε ποτέ.
Τά χρόνια μοναχά κοιμοῦνται.
Ένα οποιοδήποτε μαχαίρι,
ἔστω ένα νύχι δυνατό,
νά κόψω τοῦ βιβλίου αὐτοῦ τά φύλλα.
Όμως τά νύχια τῆς γενιᾶς μας γίνανε σάρκα.
Σφηνωμένα μέσ στίς σάρκες μας γίναν ἰδέα.
Καί τά μαχαίρια πάνω στήν καρδιά μας
γίναν αἱμάτινες λεπτές χορδές.
Νά περπατᾶ στ' αὐτάκια τῶν μικρῶν παιδιῶν
τό τραγούδι τοῦ κόσμου.
μέ τὴν ἀστραφτερή του κόψη
πάνω στους "Δρόμους τῆς Ἀθήνας"
Β.Σταματίου.

Το κτίριο όπου βρισκόταν το γερμανικό Φρουραρχείο της Kommandatur.

Η Ιστορία του Μεγάλου Κοραή 4

Τον Αύγουστο του 1894 η νεοσυσταθείσα Εταιρία Γενικών Ασφαλειών «Η ΕΘΝΙΚΗ» αγοράζει την οικία Rossels, στην οδό Κοραή 4 όπου και εγκαθίσταται. Σαράντα χρόνια αργότερα, ανακοινώνεται απο το Δ.Σ της Εταιρίας η απόφαση για την ανοικοδόμηση του κτηρίου. Οι εργασίες ανέγερσης ξεκινούν στις 11 Ιουνίου 1936 και ολοκληρώνονται στις 30 Δεκεμβρίου του 1938.από τους αρχιτέκτονες Α. Μεταξά και Ε. Κριεζή

Στην φωτογραφία διακρίνεται το κτίριο του γερμανικού Φρουραρχείου, της Kommandatur από την φωτογραφική Έκθεση Exhibition Contributors.

Η κατοχή

Στις 27 Απριλίου 1941 τα Γερμανικά στρατεύματα εισβάλουν στην Αθήνα και λίγες μέρες αργότερα στις 6 Μαΐου επίταξαν το κτίριο. Στο Μέγαρο ήταν εγκαταστημένες διάφορες υπηρεσίες των γερμανικών στρατευμάτων κατοχής και η περίφημη Κομαντατούρα (Kommandantur). Η Κομαντατούρ λειτουργούσε ως το πρώτο κέντρο μεταγωγής, μετά από ολιγοήμερη κράτηση και ανακρίσεις, οι συλληφθέντες οδηγούνταν στα γραφεία των Ες-Ες της οδού Μέρλιν, στο στρατόπεδο συγκέντρωσης Χαϊδαρίου ή στις φυλακές των ελληνικών Σωμάτων Ασφαλείας.

Συσσίτιο κατά τη διάρκεια της Κατοχής. 1941. Φωτογραφικά Ιστορικά Αρχεία Μουσείου Μπενάκη.

Παρά των Γερμανικών αρχών της κατοχής επιτάχθησαν διάφορα διαμερίσματα του Μεγάρου της Εταιρείας εν οίς ήτο εγκατεστημένον το καταργηθέν Υπουργείον Τύπου και Τουρισμού. Από της χθές ειδοποιήθημεν ότι η επίτεξις θέλει εκταθεί επί ολοκλήρου του προς την οδόν Κοραή τμήματος των Γραφείων της Εταιρείας μετά του μεγίστου μέρους της επιπλώσεως, ταχθείσης προθεσμίας μέχρι της σήμερον εσπέρας προς αποχώρησιν ημών εκ του κατασχεθέντος διαμερίσματος, όπερ αποτελεί τα ¾ περίπου του όλου χώρου των Γραφείων μας.

από τα πρακτικά του Δ.Σ.

Το κτίριο της οδού Κοραή 4 που στέγαζε την Στρατιωτική Διοίκηση της Orts Kommandantur και διάφορες άλλες Γερμανικές υπηρεσίες, καθώς και φυλακές (κέντρο μεταγωγών) στα υπόγεια.

Φωτογραφίες της κατοχής από την Έκθεση Exhibition Contributors.

Φωτογραφίες της κατοχής από την Έκθεση Exhibition Contributors.

Η απελευθέρωση

Ύστερα από 1264 μέρες κατοχής η Αθήνα είναι και πάλι ελεύθερη.

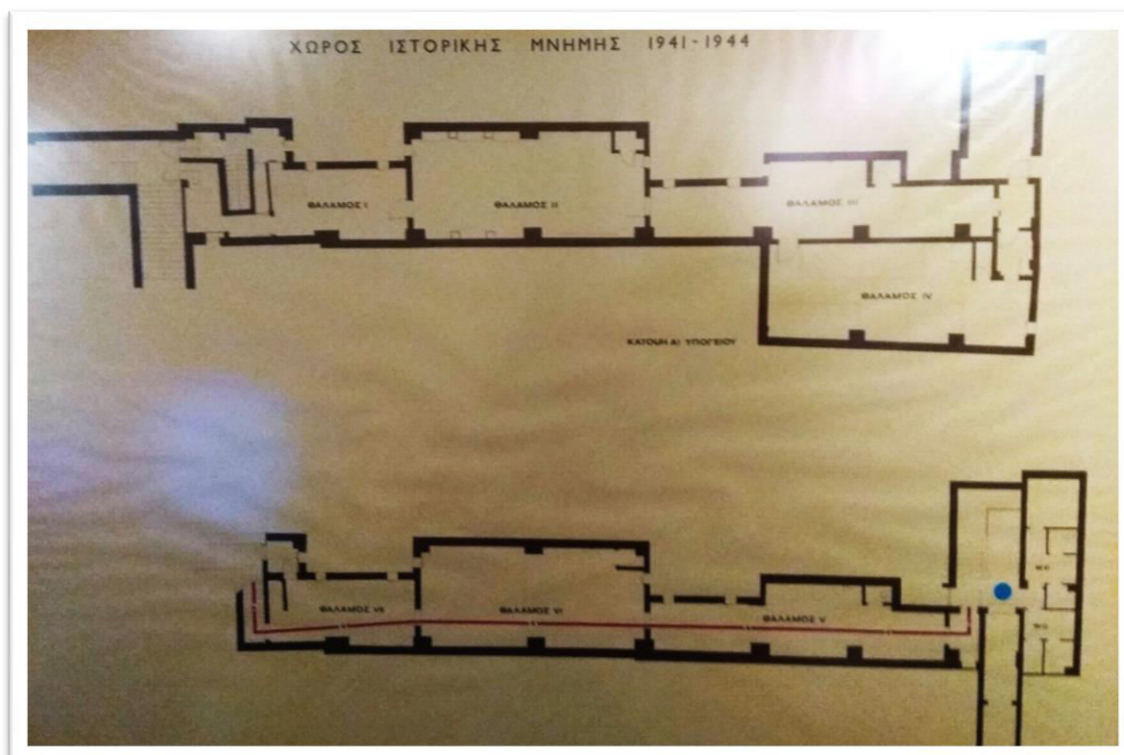
Μια διαφορετική ημέρα ξημέρωσε για την Αθήνα τη 12η Οκτωβρίου 1944. Εκείνη την Πέμπτη οι Αθηναίοι άρχισαν να γεμίζουν τα πνευμόνια τους με τον ζωοδότη άνεμο της ελευθερίας. Καμπάνες μετέφεραν το χαρμόσυνο γεγονός στον αττικό ουρανό την ώρα που και οι τελευταίοι στρατιώτες της Βέρμαχτ και των SS αποχωρούσαν από την πρωτεύουσα της Αθήνας την οποία είχαν καταλάβει τον Απρίλιο του 1941. Σαράντα δύο μαρτυρικοί μήνες που άλλαξαν τη ζωή και τη στάση των Αθηναίων. Ήταν ώρα να πεταχτούν στους δρόμους να πανηγυρίσουν.

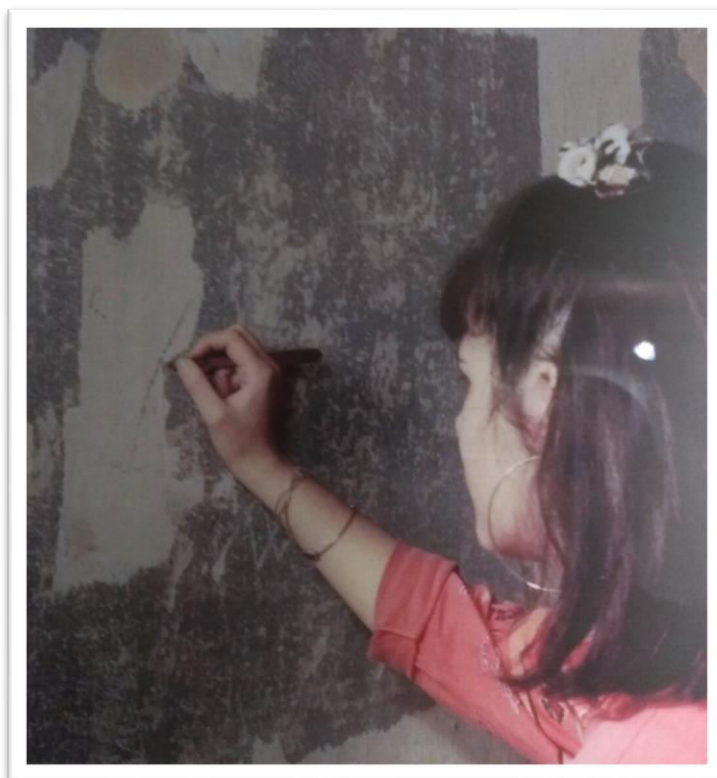
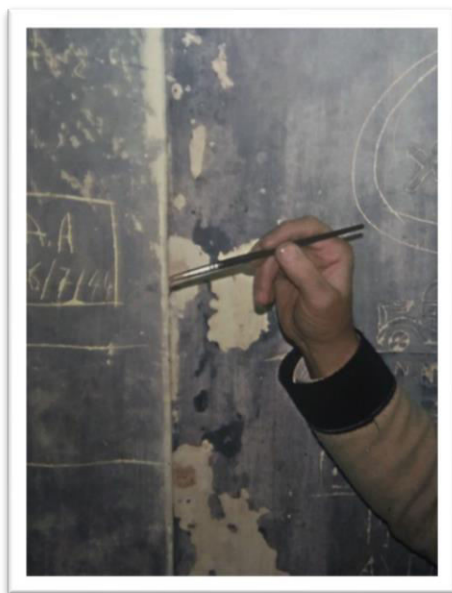
Η Αθήνα μετά την απελευθέρωση.

Συντήρηση και αποκατάσταση του ιστορικού χώρου

Το Νοέμβριο του 1990, ύστερα από σχετικό αίτημα της Εθνικής Ασφαλιστικής στη Διεύθυνση Συντήρησης Αρχαιοτήτων του Υπουργείου Πολιτισμού, πραγματοποιήθηκε η πρώτη αυτοψία για την εξέταση του χώρου των υπογείων των πρώην κρατητηρίων της Γερμανικής Kommandatur. Όπως διαπιστώθηκε τα ακιδογραφήματα και οι επιγραφές στους τοίχους, στις μεταλλικές πόρτες, παράθυρα και δεξαμενές που αφορούσαν κείμενα, ονόματα, χρονολογίες, σκίτσα κ.λ.π. και είχαν γίνει από κρατούμενους εκείνης της περιόδου.

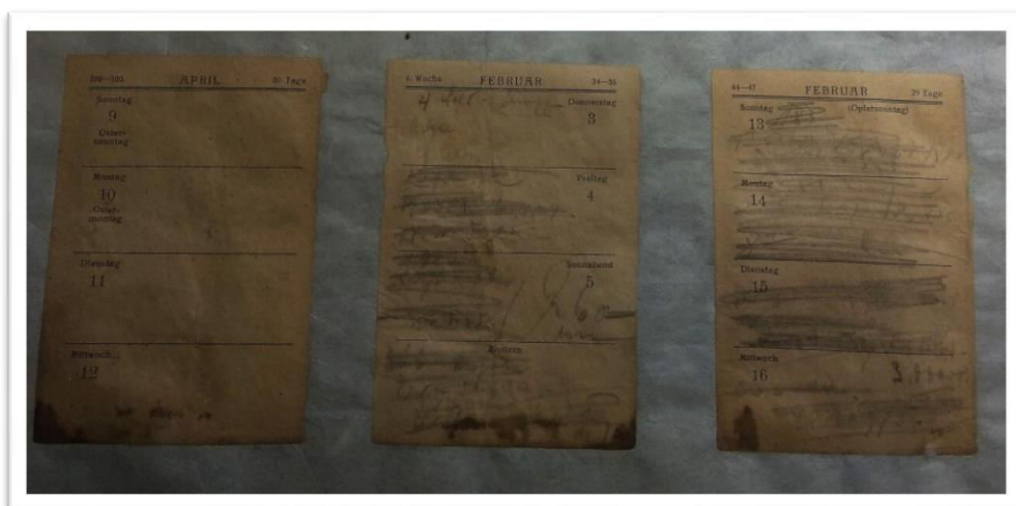
Η κάτοψη του κτιρίου του Υπογείου Α' & Υπογείου Β'

Φωτογραφίες από τις εργασίες συντήρησης

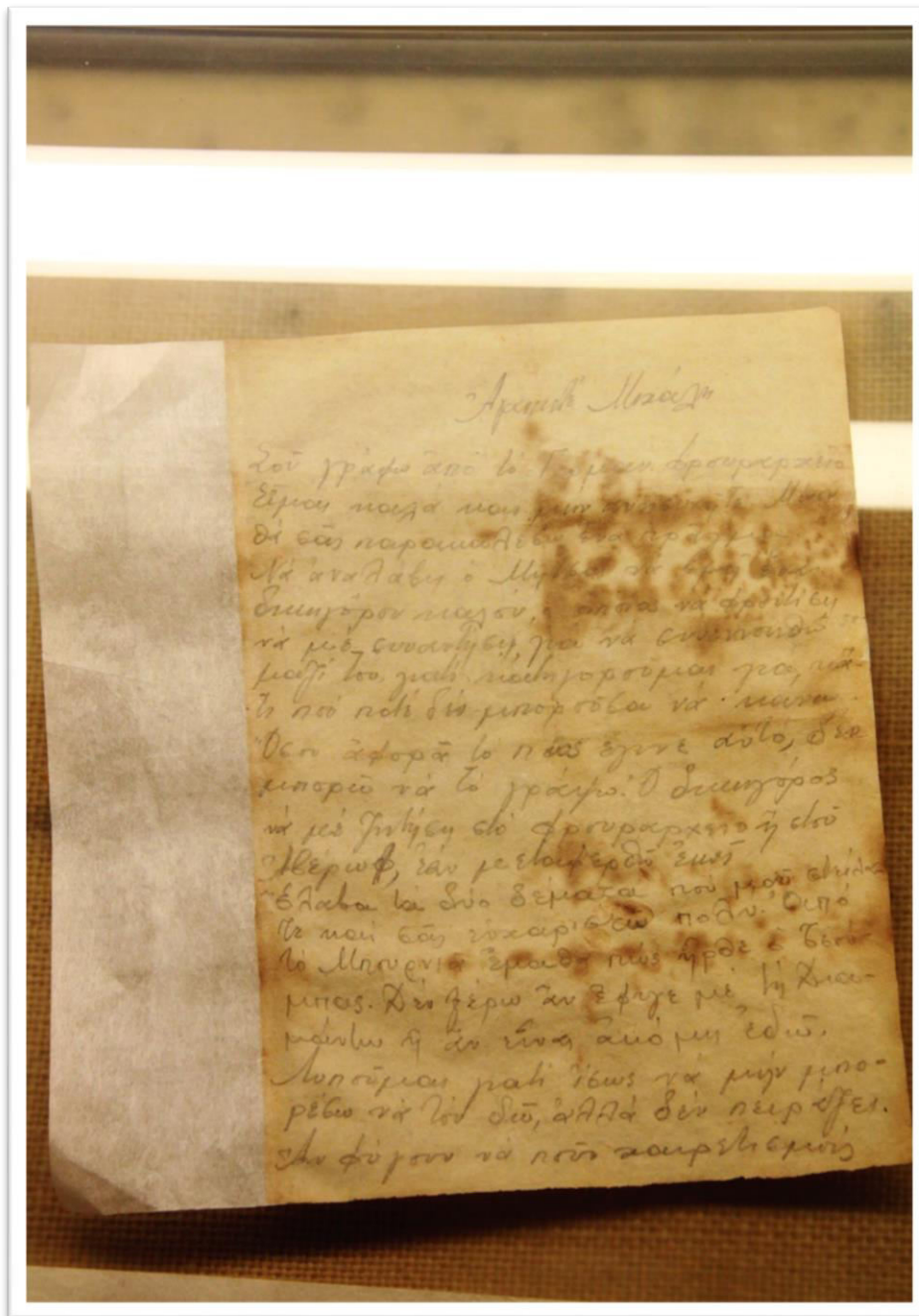
Ιστορικό Διατηρητέο Μνημείο

Το 1991 ο χώρος κηρύσσεται Ιστορικό Διατηρητέο Μνημείο ενώ στις 16 Μαΐου του ίδιου έτους ο Χώρος Ιστορικής Μνήμης 1941-1944 εγκαινιάστηκε από τον τότε Πρωθυπουργό Κωνσταντίνο Μητσοτάκη. Τα κρατητήρια αναστηλώθηκαν και συντηρήθηκαν ώστε να αναδειχθούν τα ακιδογραφήματα και οι επιγραφές των κρατουμένων στις μεταλλικές πόρτες, στους τοίχους και τα παράθυρα. Κείμενα, ονόματα, χρονολογίες, σκίτσα κ.λ.π διασώθηκαν και τα δύο υπόγεια παραδόθηκαν στο κοινό ως επισκέψιμοι χώροι. Κατά τη διάρκεια των εργασιών συντήρησης βρέθηκαν αντικείμενα από χαρτί, μέταλλο και γυαλί, στις δεξαμενές, στα στεγανά της αποχέτευσης και στις εσοχές των μεταλλικών θυρών. Μικροαντικείμενα των κρατουμένων, που είχαν παραμείνει για μισό αιώνα περίπου παραπεταμένα ή κρυμμένα σε αθέατα σημεία των υπογείων ήρθαν στο φως, δέχθηκαν τις φροντίδες των ειδικών και εκτέθηκαν. Για την ολοκλήρωση του έργου της συντήρησης εργάστηκαν επιστήμονες του ΥΠΠΟ με επικεφαλής τον επ. καθηγητή κ. Ν. Μίνω.

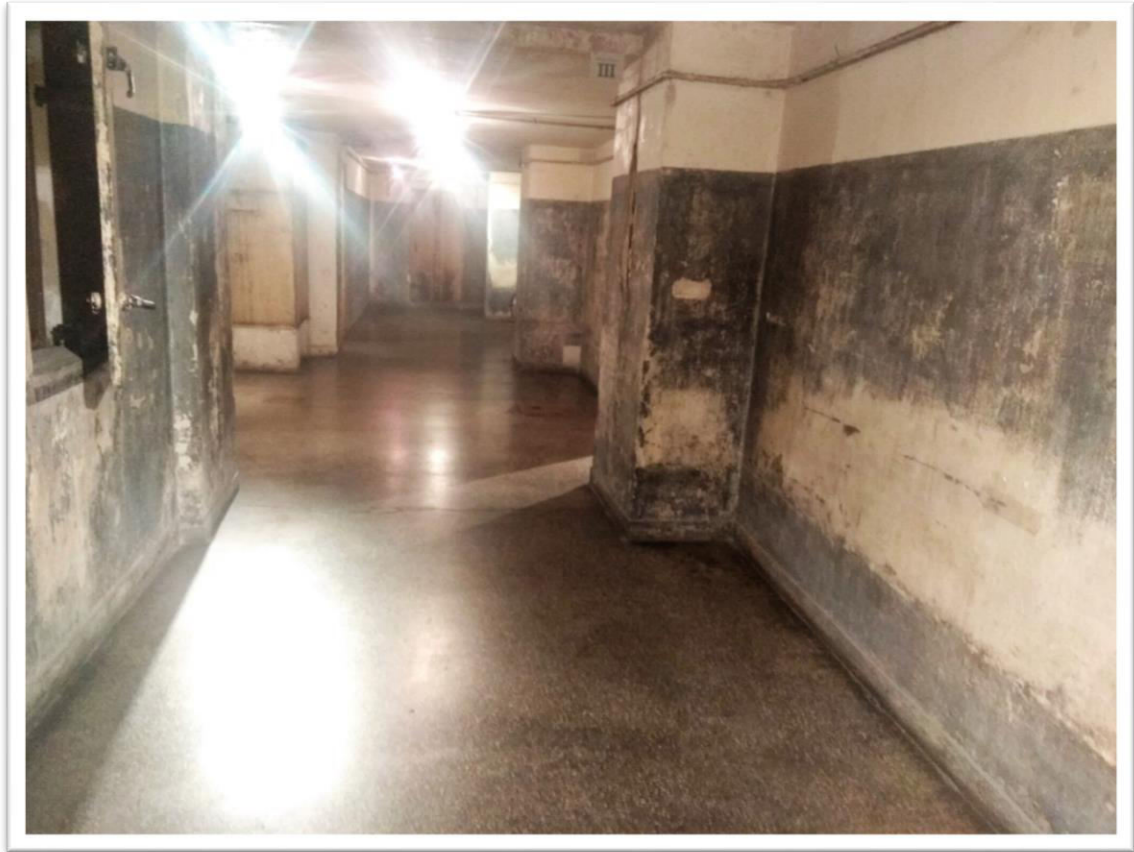
Το έτος 2008 η Διεύθυνση Συντήρησης Αρχαίων και Νεοτέρων Μνημείων ανέλαβε την συντήρηση μιας πολύτιμης ιστορικά υπερμεγέθους γερμανικής σημαίας που βρισκόταν σε έκθεση για πολλά χρόνια στο εσωτερικό του ιστορικού χώρου. Για την ανάρτηση της αποφασίστηκε η δημιουργία νέα προθήκης, ενώ υποστηρίχθηκε και με μιάς ειδικής κατασκευής ενισχυμένο πίνακα από αντιόξινα υλικά ώστε να δίνει την εντύπωση του κυματισμού.

Χειρόγραφο γράμμα που βρέθηκε μέσα σ' ένα χάρτινο αυτοσχέδιο φάκελλο.

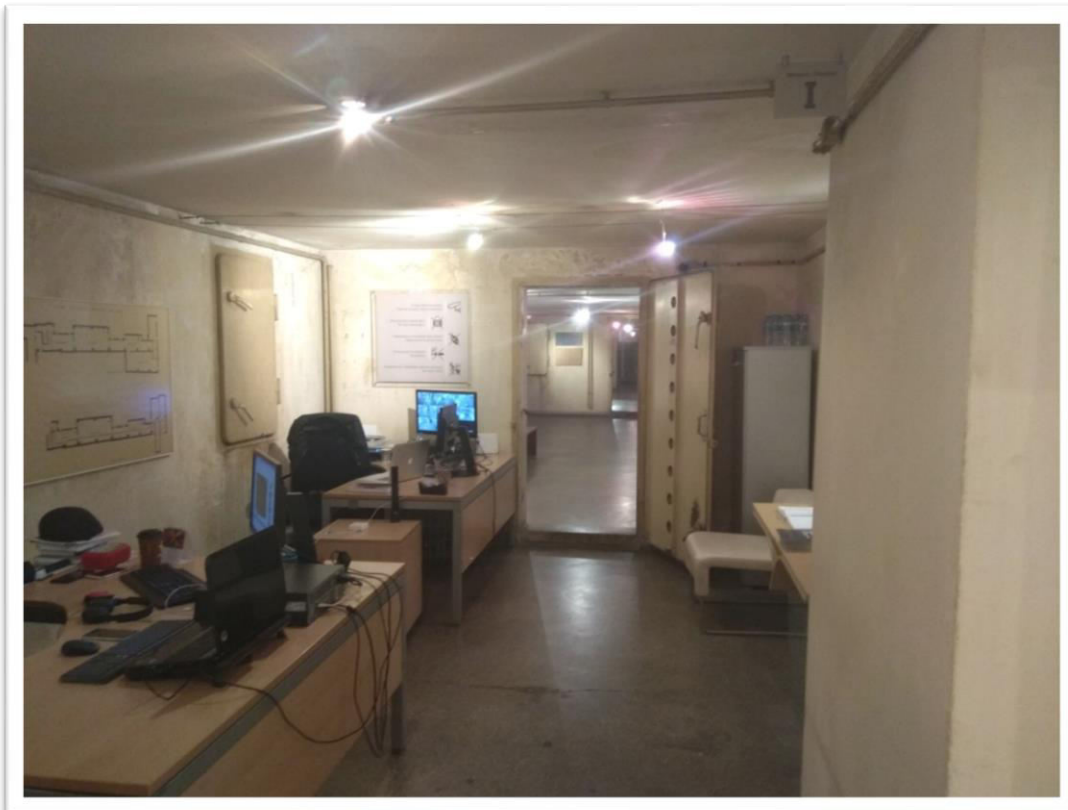
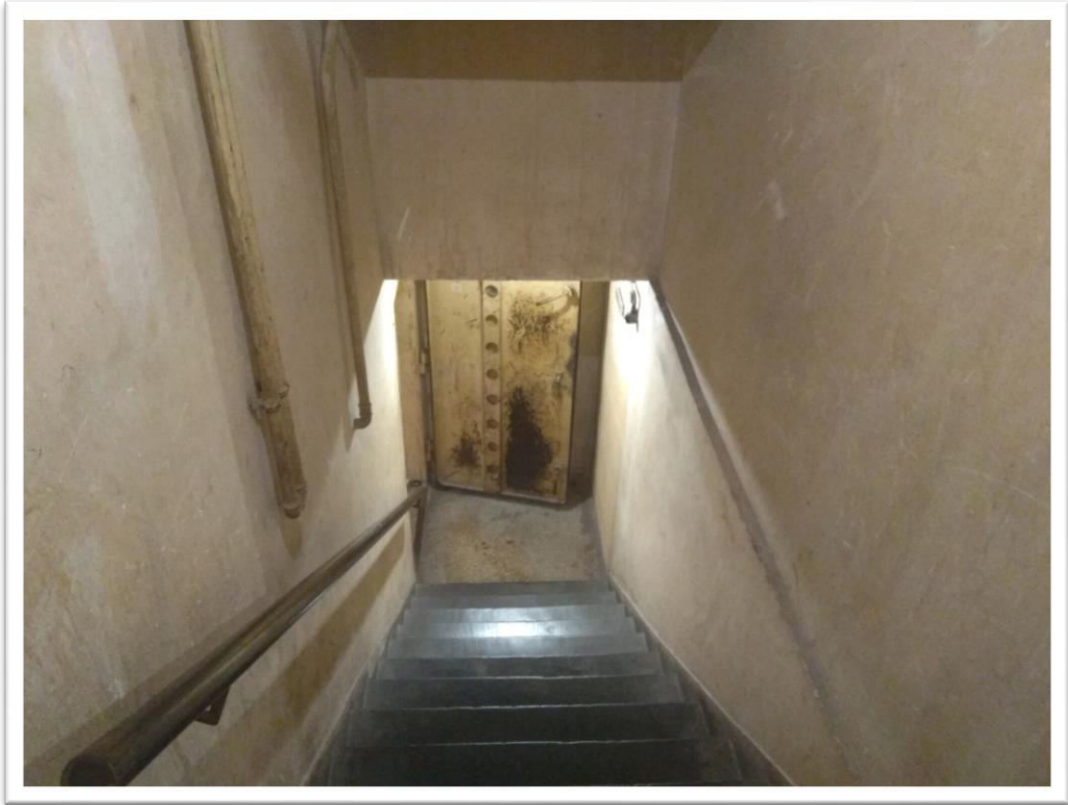
Κρατηθέντες

Στους τοίχους των υπογείων του κτιρίου ανακαλύφθηκαν διακόσια τριάντα εννέα ονόματα 239 ονόματα κρατηθέντων και αυτά, ως επί το πλείστον, του έτους 1944.

Τα υπόγεια του Χώρου Ιστορικής Μνήμης 1941-1944

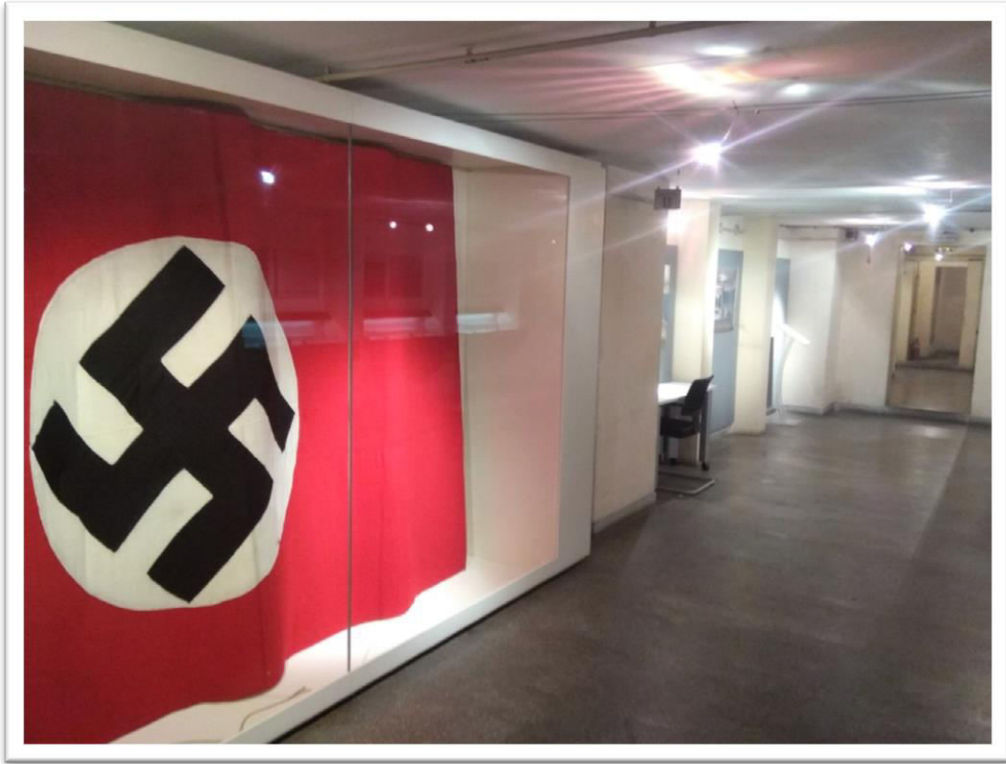

Πρώτο υπόγειο

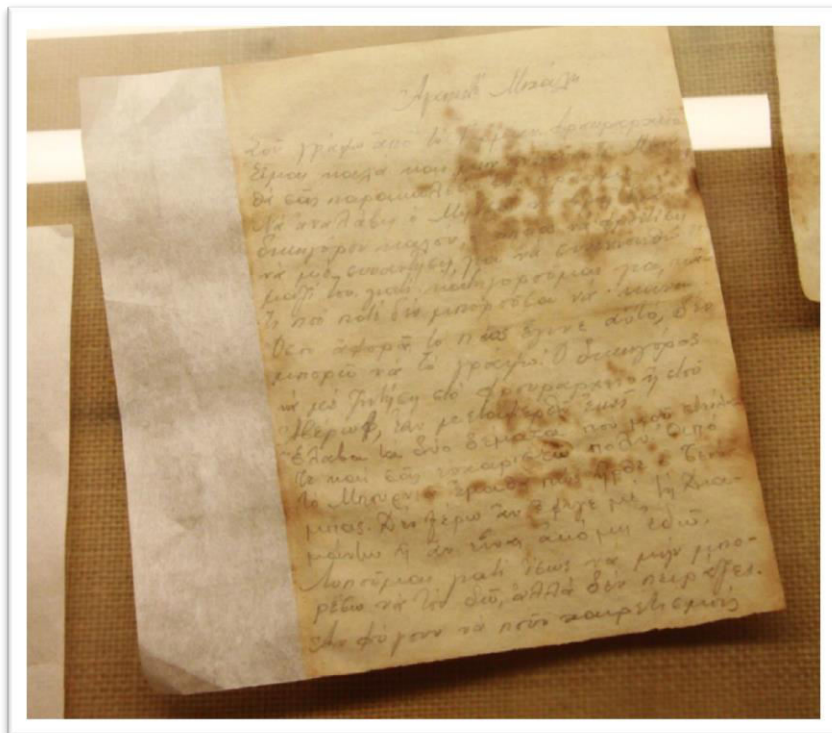

Ο χώρος του πρώτου θαλάμου I στο πρώτο υπόγειο.

Στο πρώτο υπόγειο, είναι οι θάλαμοι I, II και IV που πιθανότητα δεν αποτέλεσαν κάποιους χώρους κράτησης. Σήμερα στο θάλαμο I εκτίθεται η ναζιστική σημαία που κυμάτιζε στα χρόνια της κατοχής στον τελευταίο όροφο του κτηρίου ενώ στις μεταλικές προσθήκες φυλάσσονται μικροαντικείμενα που ανακαλύφθηκαν στα υπόγεια (όπως μια χειροπέδη μια σφαίρα, που βρέθηκε σφηνωμένη μεταξύ ξύλινου πλαισίου). Επίσης εκτίθενται και διάφορα προσωπικά και χρηστικά της καθημερινής ζωής των κρατουμένων όπως: πακέτα τσιγάρων, σπίρτα, καραμέλες, μεταλλικά κύπελλα, καθώς και ένα ακέραιο γράμμα κρατουμένου μέσα σε αυτοσχέδιο φάκελο που εντοπίστηκε κρυμμένο σε κούφωμα πόρτας. Σε αυτόν τον χώρο φυλάσσεται και μια πόρτα από τα κρατητήρια της Γκεστάπο στην οδό Μέρλιν.

Η ναζιστική σημαία που εκτίθεται στον θάλαμο I.

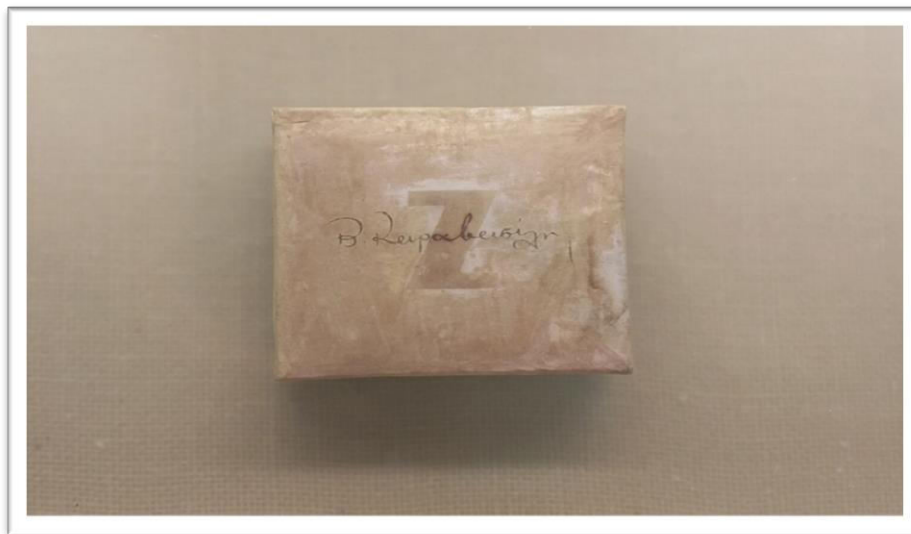
Χειρόγραφο γράμμα που βρέθηκε μέσα σ' ένα χάρτινο αυτοσχέδιο φάκελλο.
Βρέθηκε κρυμμένο μέσα σε κούφωμα πόρτας

Η πόρτα απο τα κρατητήρια της Γκεστάπο στην οδό Μέρλιν.

Μεταλλικό κύπελο που εκτίθεται στις μεταλλικές προσθήκες. Βρέθηκε μέσα στο νεπόζιτο του θαλάμου IV.

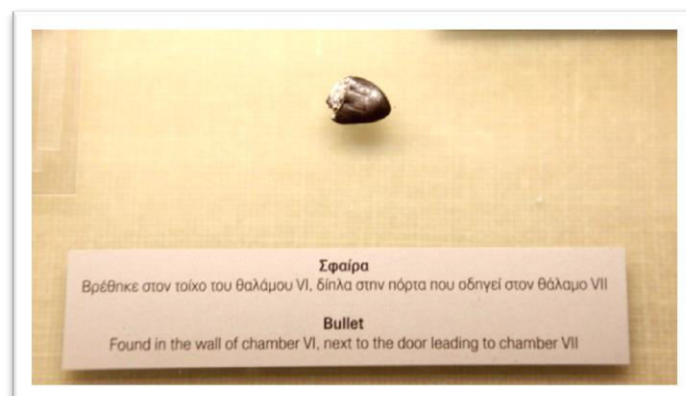

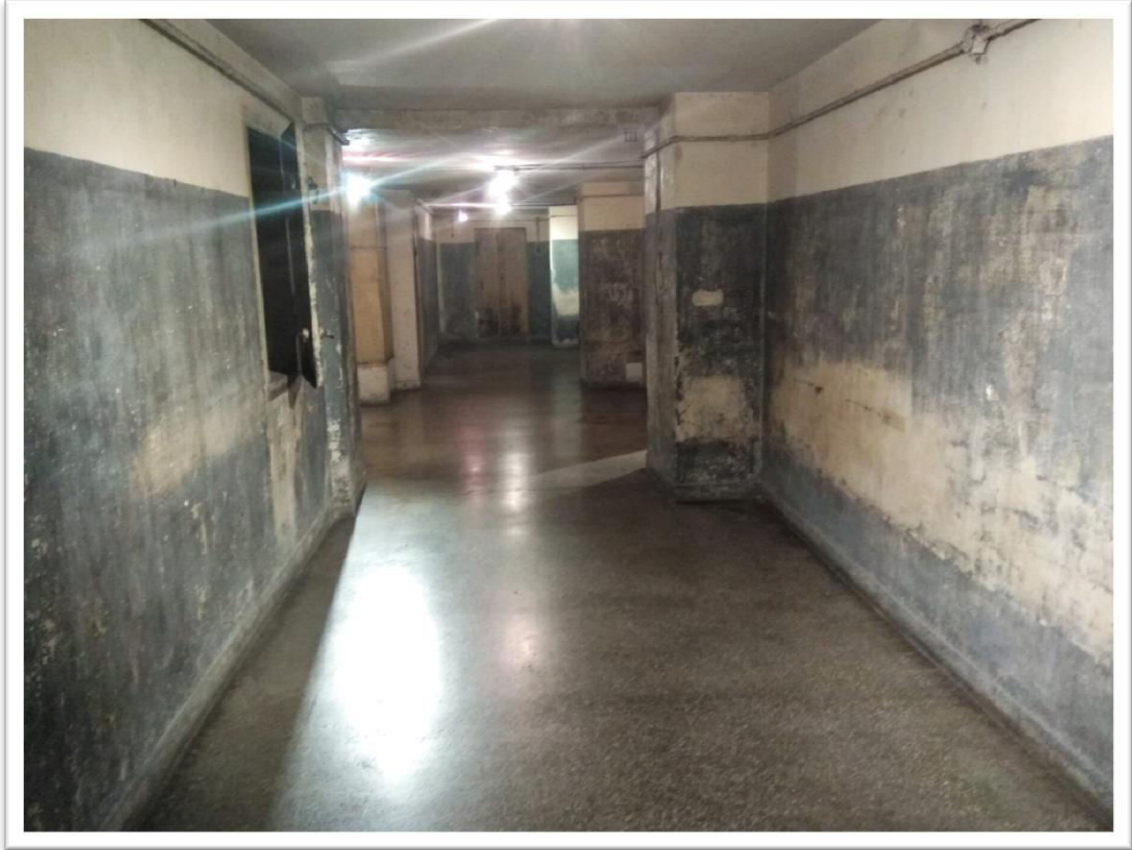
Πακέτα τσιγάρων, σπέρτα και καραμέλες. βρέθηκαν σε διάφορα σημεία του χώρου.

Σπίρτα καραμέλες, ξυραφια κ.α. αντικείμενα που βρέθηκαν διάσπαρτα σε διάφορα σημεία του χώρου.

Ο θάλαμος II ήταν καλυμμένος με λευκό ασβεστόχρωμα. Η αφαίρεση του στρώματος έφερε και στο φώς το σκούρο σταχτί χρώμα του 1944 και το μέρος της ώχρας που κάλυπτε όλη την επιφάνια του τοίχου μέχρι το 1943.

Μνήμες

Απαγόρευση κυκλοφορίας

*Για ένα πολύ μεγάλο διάστημα δεν μπορούσες να βγεις έξω μετά τις επτά το βράδυ.
Υπήρχε στρατιωτικός νόμος.*

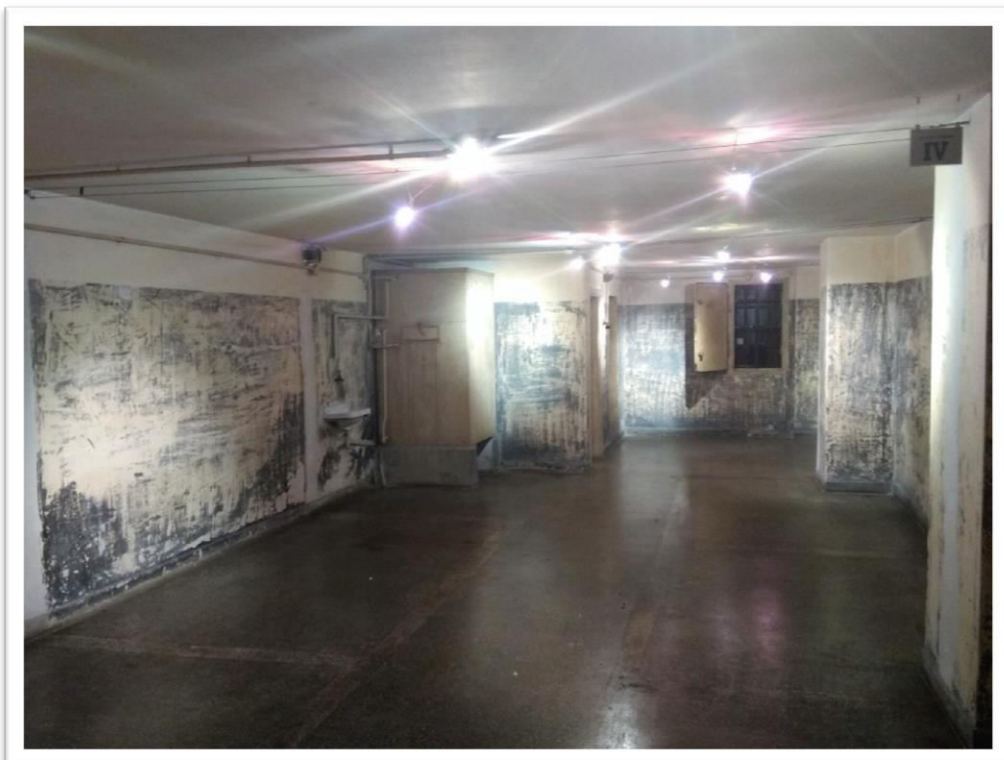
... το 'χαμε συνηθίσει. Ήταν κάτι που 'ταν μέσα στη ζωή.

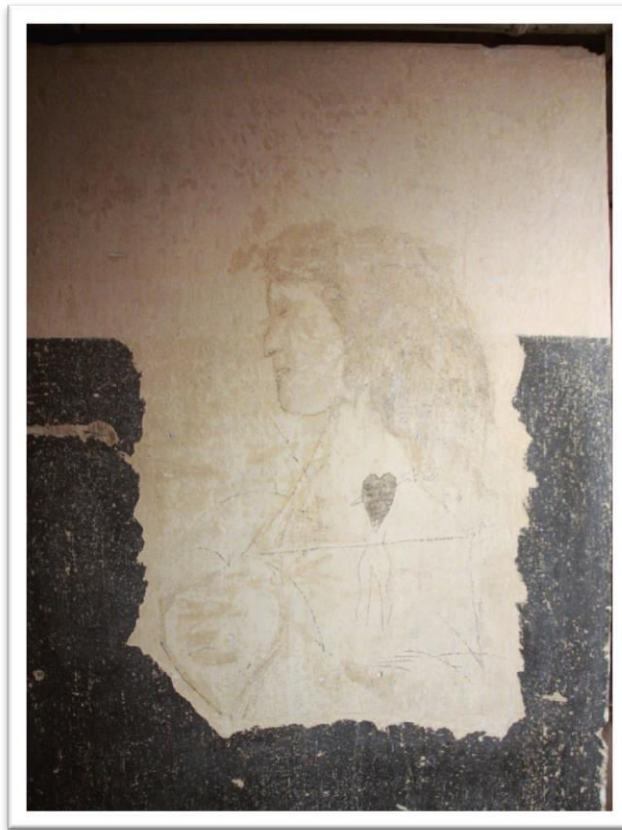

Θυμάμαι τις ουρές, απ' τις 5.00 η ώρα το πρωί! Σήμερα μοιράζουν στο Βύρωνα, παίρναμε και τον αδερφό μου, σήμερα μοιράζουν στο Κολωνάκι στην... Δεινοκράτους, σήμερα μοιράζουν, απ' τις 5.00 η ώρα το πρωί. Πηγαίναμε μικρά παιδιά και βάζαμε τα κατσαρολάκια μας ή την τσάντα μας και καθόμασταν ύστερα στα σκαλιά να περιμένουμε τη σειρά μας. Γινόταν μεγάλο κακό.

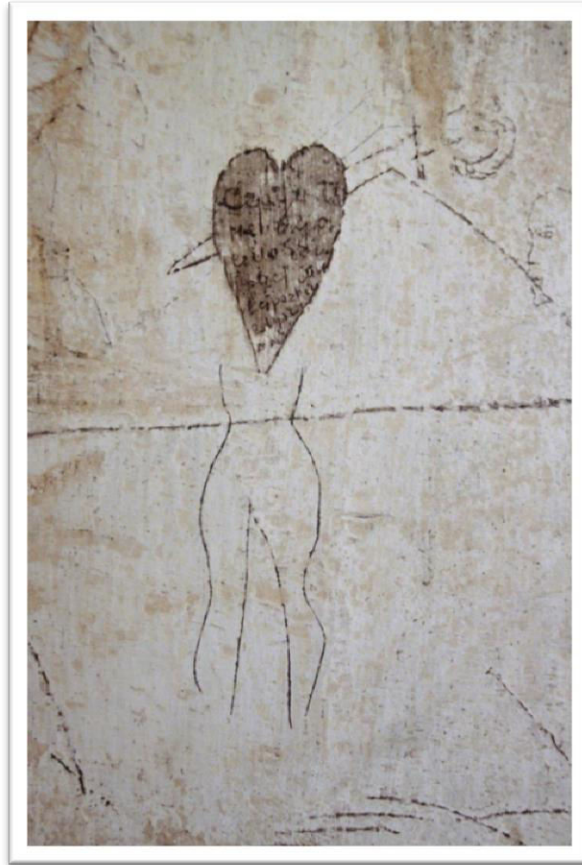
(Συνέντευξη Γ.Ν. στην Ομάδα Δεκαετία 40, ΟΠΙΚΟ, 16/11/2014)

Την πρώτη φορά που το είδα αυτό [νεκρό από πείνα στο πεζοδρόμιο] με τάραξε φοβερά. Την πρώτη φορά που είδα. Μετά το συνήθισα τόσο πολύ, που αν ήτανε ξαπλωμένος και μ' εμπόδιζε να περάσω, πήδαγα από πάνω. Σαν να μην ήταν τίποτα. [...] Απολύτως

(Συνέντευξη Α.Μ.)

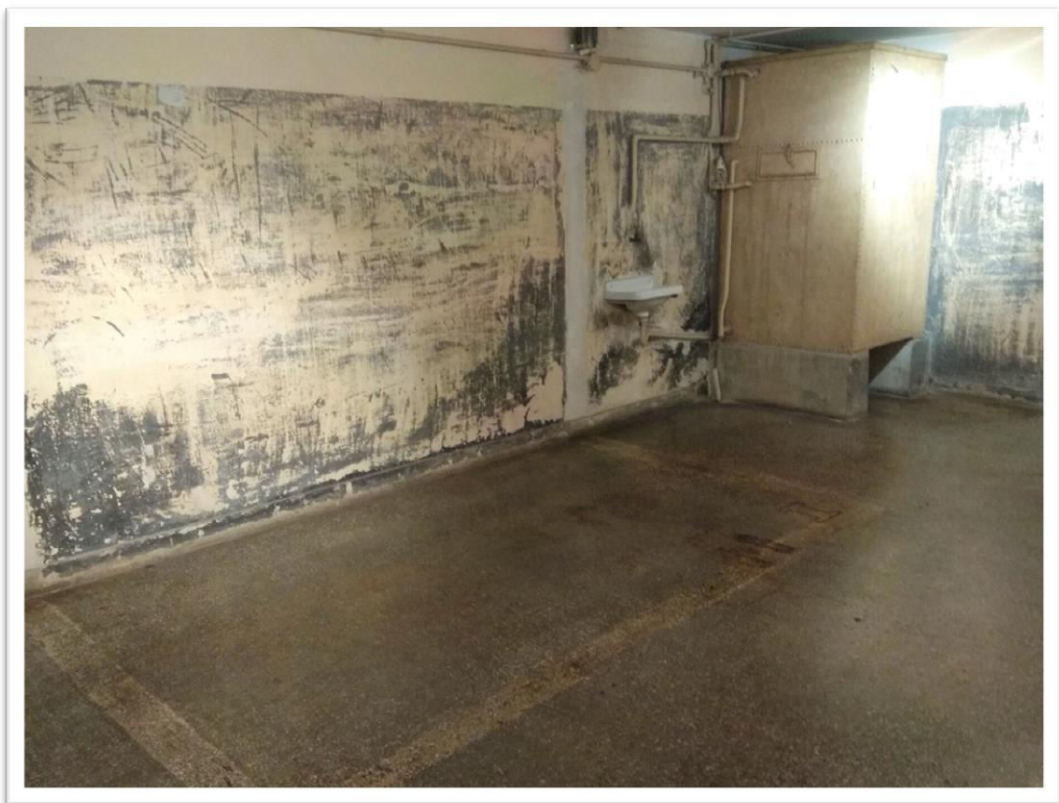
Το μαρτύριο της πείνας

Μαζεύαμε χόρτα στο βουνό και τρώγαμε. Υπήρχε ελάχιστο φαγητό. [...] Δεν υπήρχαν τρόφιμα..δράμα η κατάσταση. Κάτι μαυραγορίτες υπήρχαν που ερχόντουσαν στο σπίτι και παίρναμε π.χ. ένα σακί φασόλια...

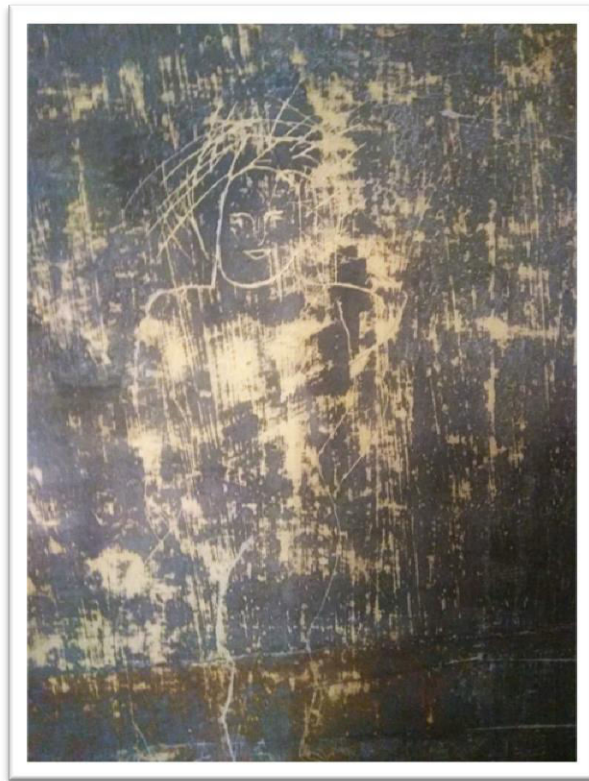
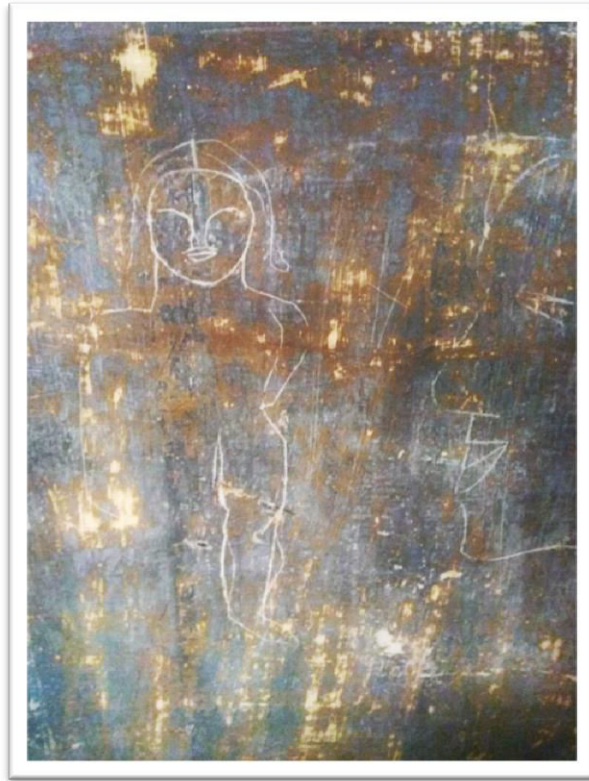
(Συνέντευξη της Ν.Μ. στην Ομάδα Δεκαετία 40, ΟΠΙΚΟ, 5/6/2014)

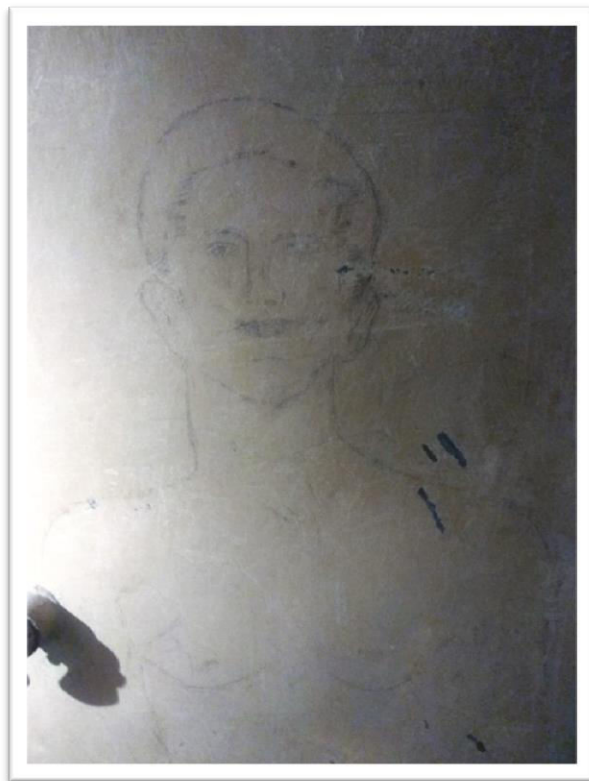
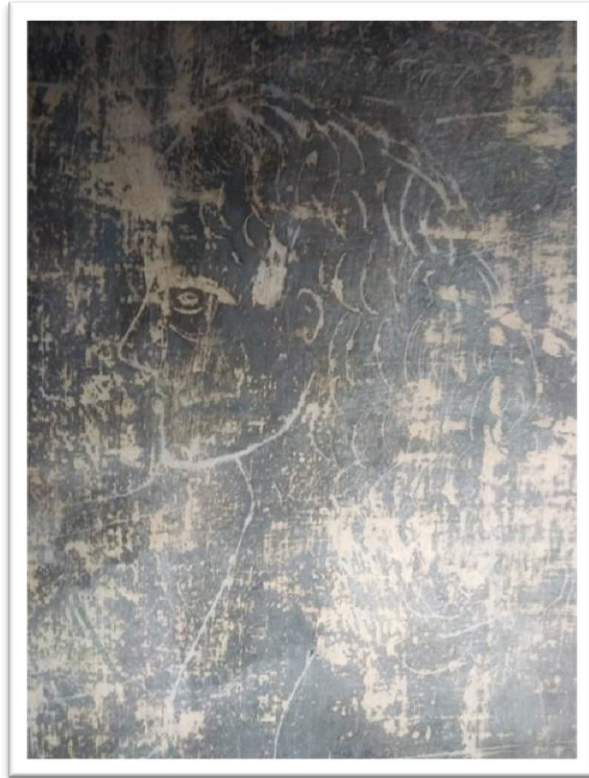
Ο θάλαμος IV αποτελούνταν από τα κελιά απομόνωσης. εδώ μπορεί κάποιος να διακρίνει κανείς και τα έξι 6 ίντσα μικρών χώρων που αποτελούσαν τα κελιά της απομόνωσης. Σώζονται ελάχιστα ίχνη του χρώματος του 1944 με εξαίρεση το χώρο έξω από τα κελιά όπου διατηρούνται χαραγμένα πορτραίτα και άλλες παραστάσεις.

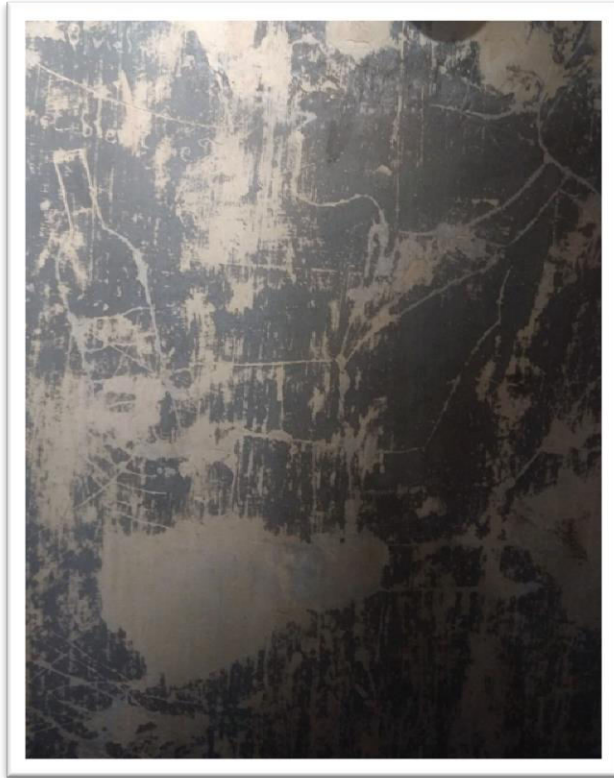

Οι σειρήνες του πολέμου

Την πρώτη μέρα, όταν ακούσαμε τις σειρήνες το πρωί ήταν κάτι το τραγικό. Τι συμβαίνει; Δεν ξέραμε τι είναι οι σειρήνες ο περισσότερος κόσμος τέλος πάντων όσοι είχαν ραδιόφωνο, γιατί τα ραδιόφωνα λίγοι τα είχαν, δηλαδή στη γειτονιά μας ήταν ζήτημα τηλέφωνο είχε ένας γιατρός και ένας παπάς που καθόταν πλάι μας και ραδιόφωνο είχαν δύο ή τρεις σε δύο τρία τετράγωνα στην περιοχή μου. Μάθαμε λοιπόν ότι είναι ο πόλεμος.

(συνέντευξης της Ε.ΜΠΟΥ. στην ΟΠΙΑ, 20/2/14)

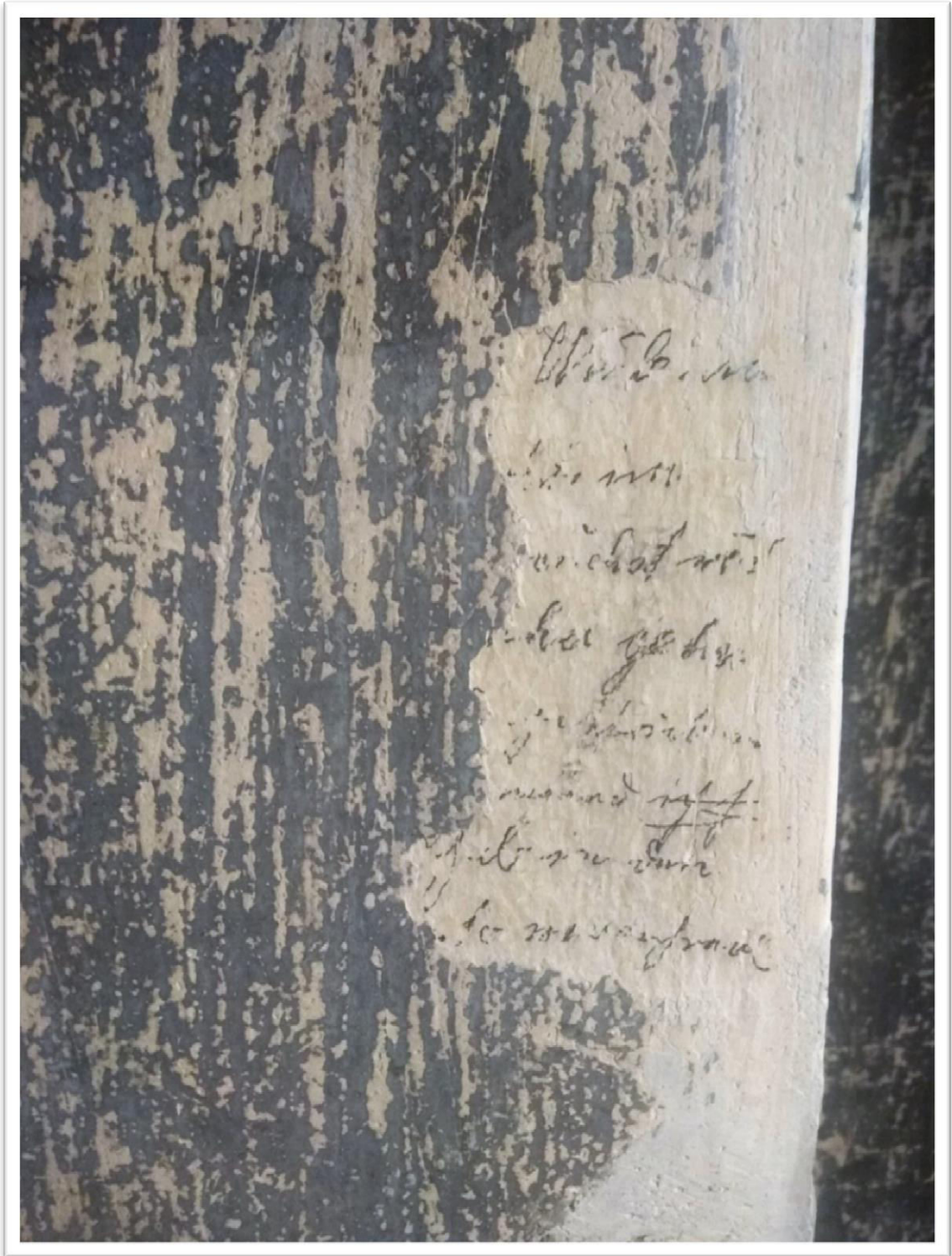

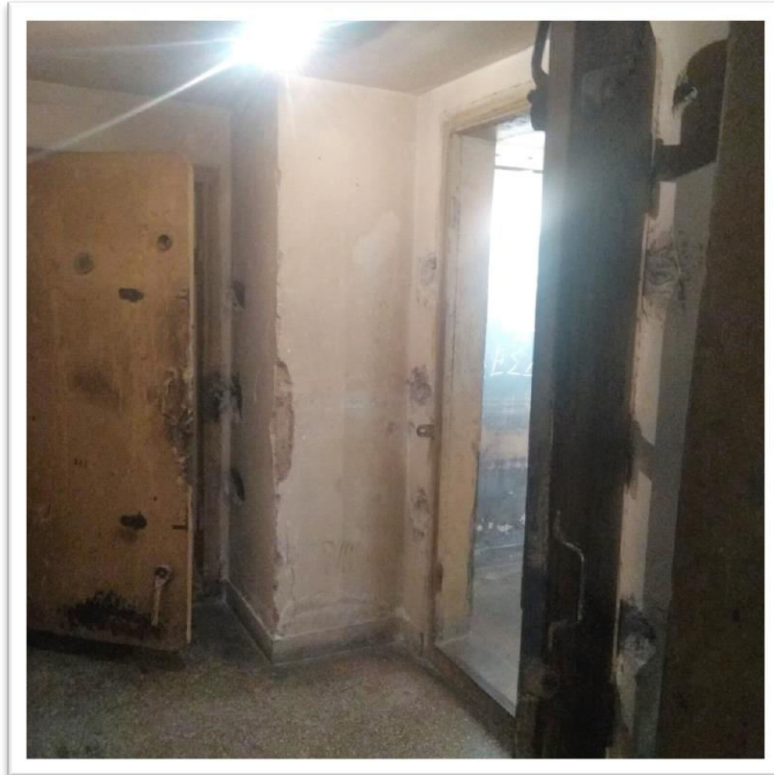
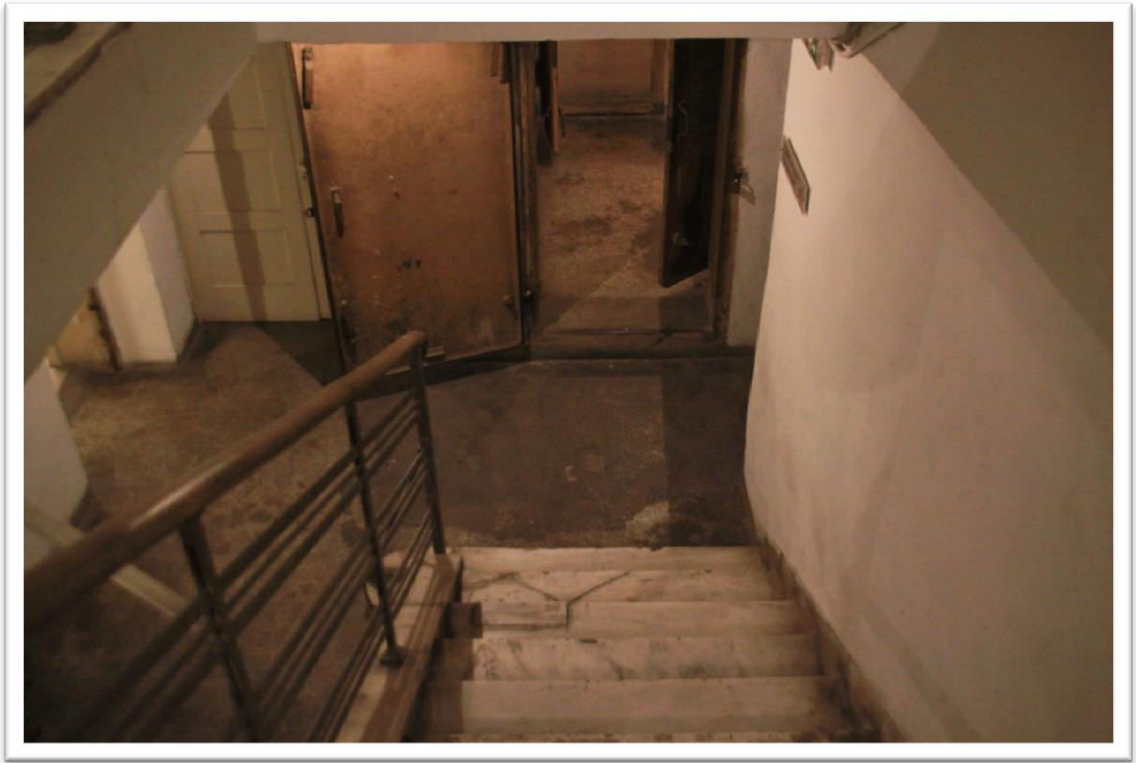
Είσοδος των Γερμανών: Αθήνα, σιωπηλή πόλη

Εγώ θυμάμαι την ώρα που μπήκανε οι γερμανοί παρόλο που ήμουνα τόσο μικρή το θυμάμαι πάρα πολύ έντονα γιατί το σπίτι μας είναι στον κεντρικό δρόμο του Κουκακίου τώρα είναι πολυκατοικία, θυμάμαι ήταν απόλυτη σιωπή ήταν τρομερή, κλείσαμε όλοι τα παράθυρα ήταν κάτι συγκλονιστικό, κλείσανε όλοι τα παράθυρα δεν μας αφήσανε, εμείς δεν καταλαβαίναμε, μου λέγανε δεν θα βγεις ούτε στον κήπο και είμαστε πίσω από γρίλιες και ξέρεις όσο σ' αφήνει η γρίλια να δεις...και περνούσαν με τις μοτοσυκλέτες ακόμα τον θυμάμαι αυτόν τον ήχο. Περνούσανε και κοιτάζανε δίπλα τους και δεν βλέπανε ούτε ένα παράθυρο ανοικτό ούτε ένα. Ήταν μία μικρή πόλη. Τους υποδέχτηκε η Αθήνα μ' αυτόν τον τρόπο, ήταν νομίζω η πρώτη μορφή αντίστασης και καθολική.

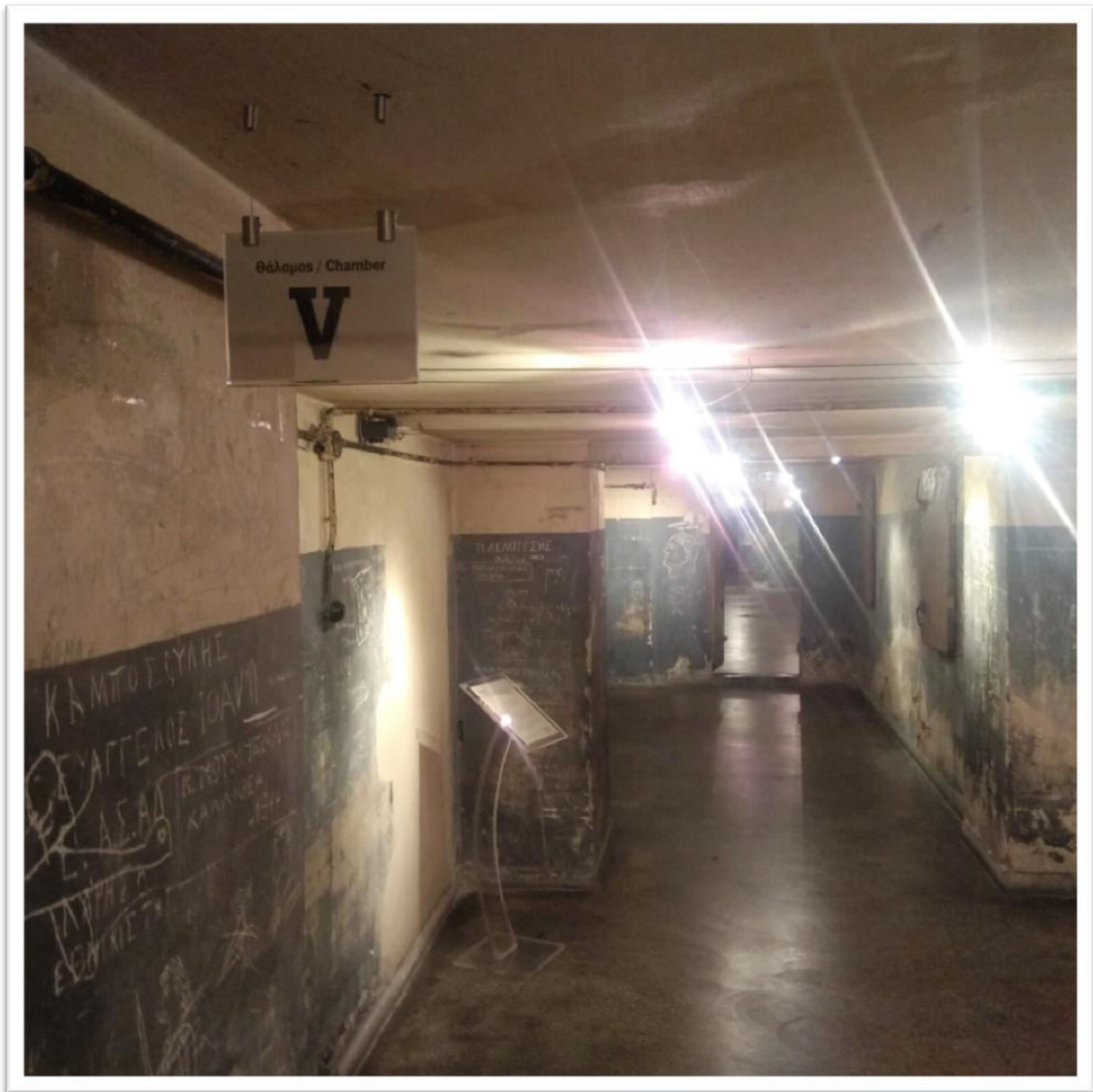
(συνέντευξη της Κ.Μ. στην ΟΠΙΑ, 30/5/95)

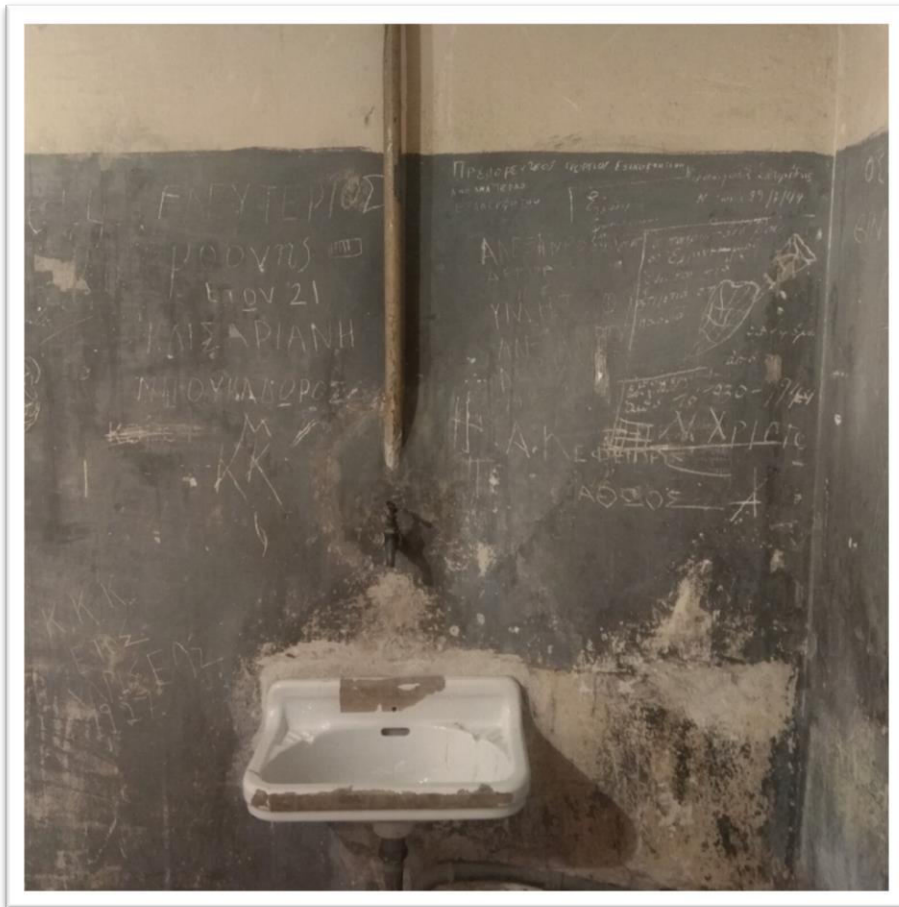

Δεύτερο Υπόγειο

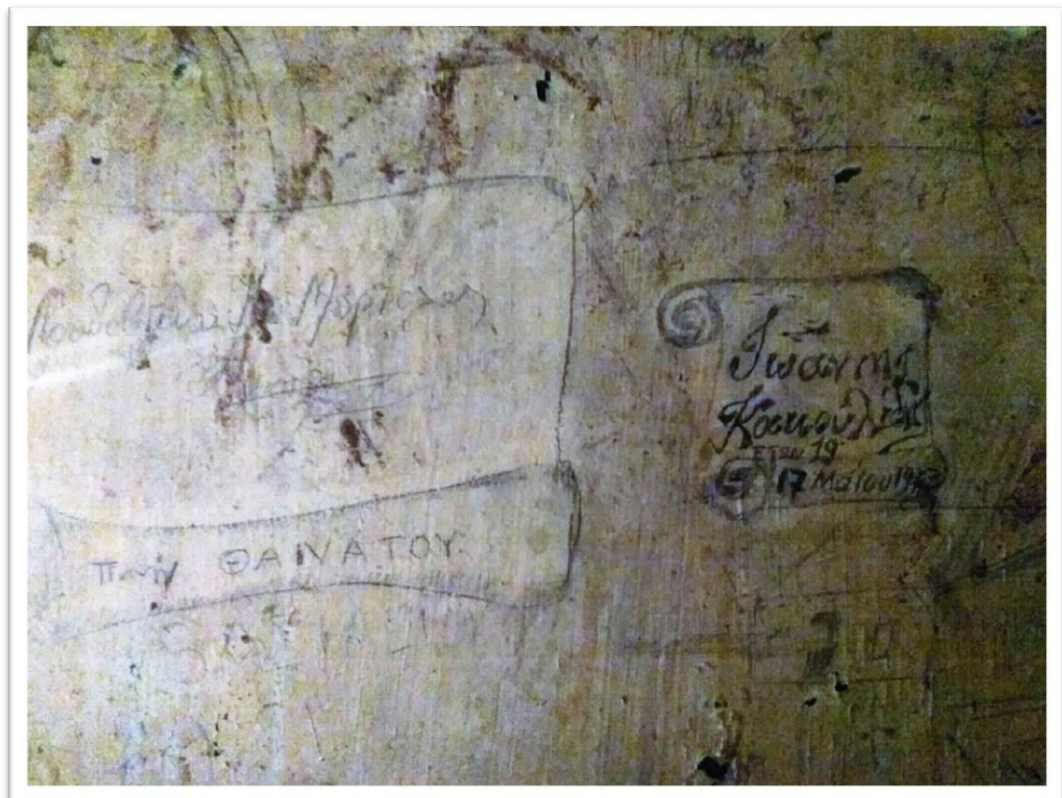

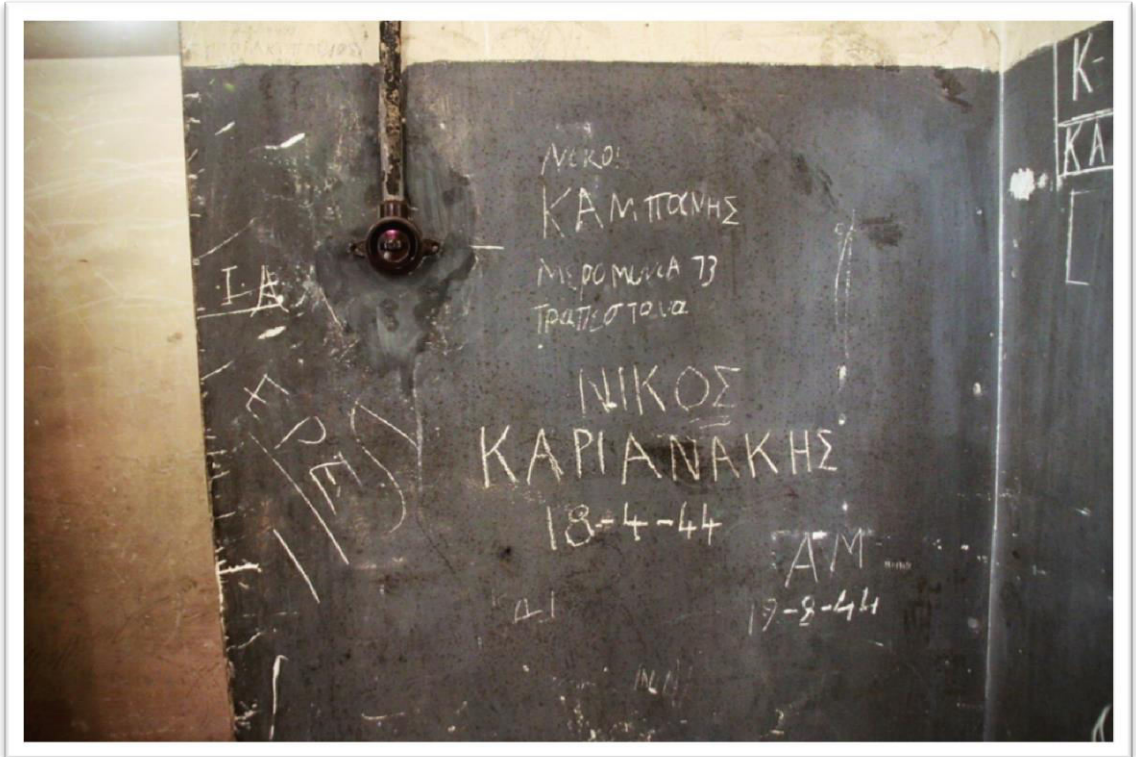
Το δεύτερο υπόγειο αποτελείται από τους θαλάμους V, VI και VII. Σε όλους τους θαλάμους του δεύτερου υπογείου σώζονται: ατόφιο το στρώμα του '44, επιγραφές, ονόματα, διάφορες φιγούρες, ανθρώπινες μορφές, πολεμικές σκηνές κ.λ.π.

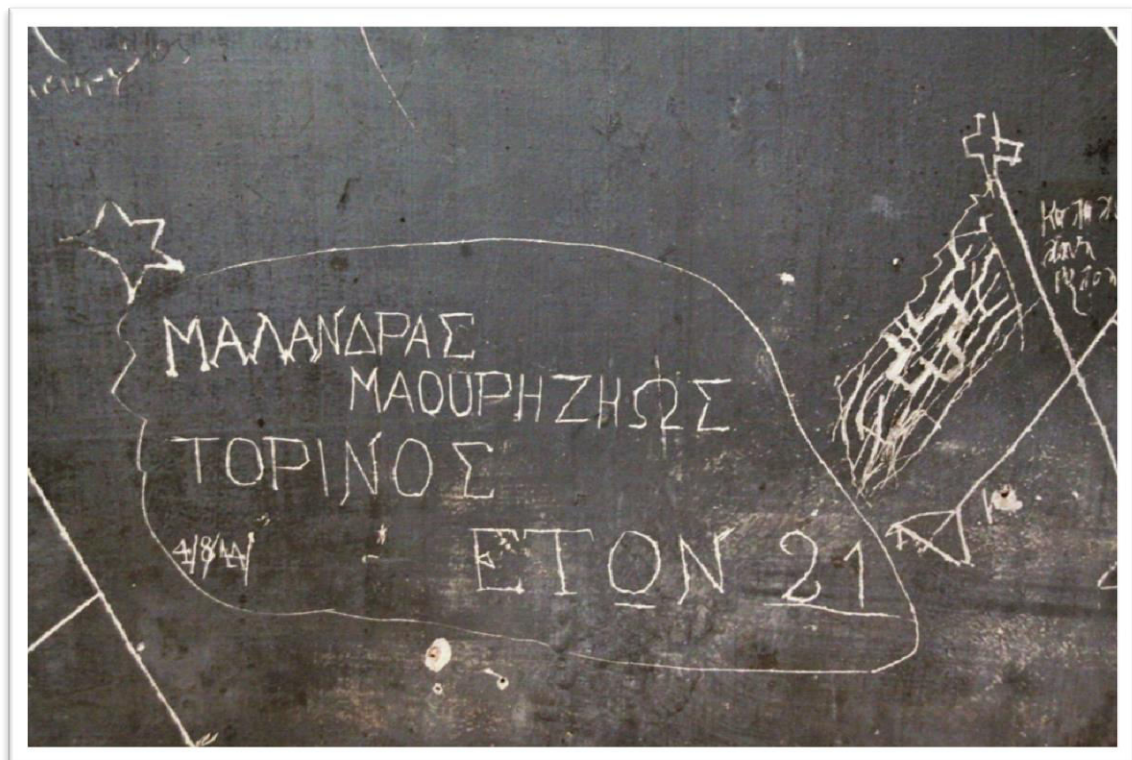
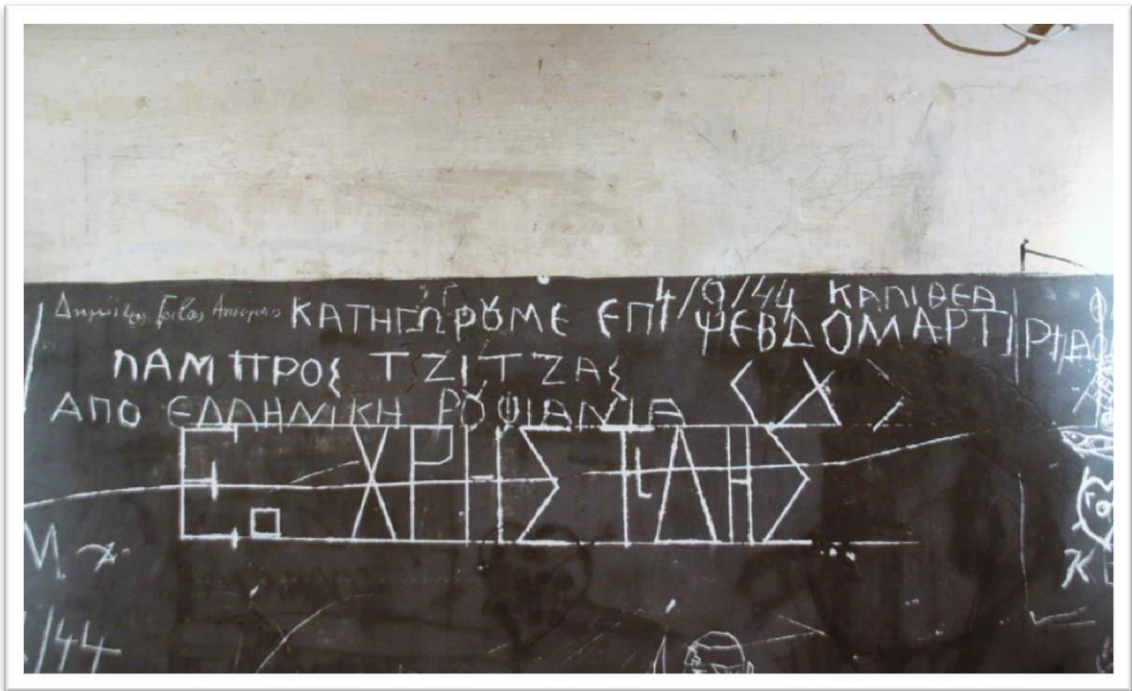

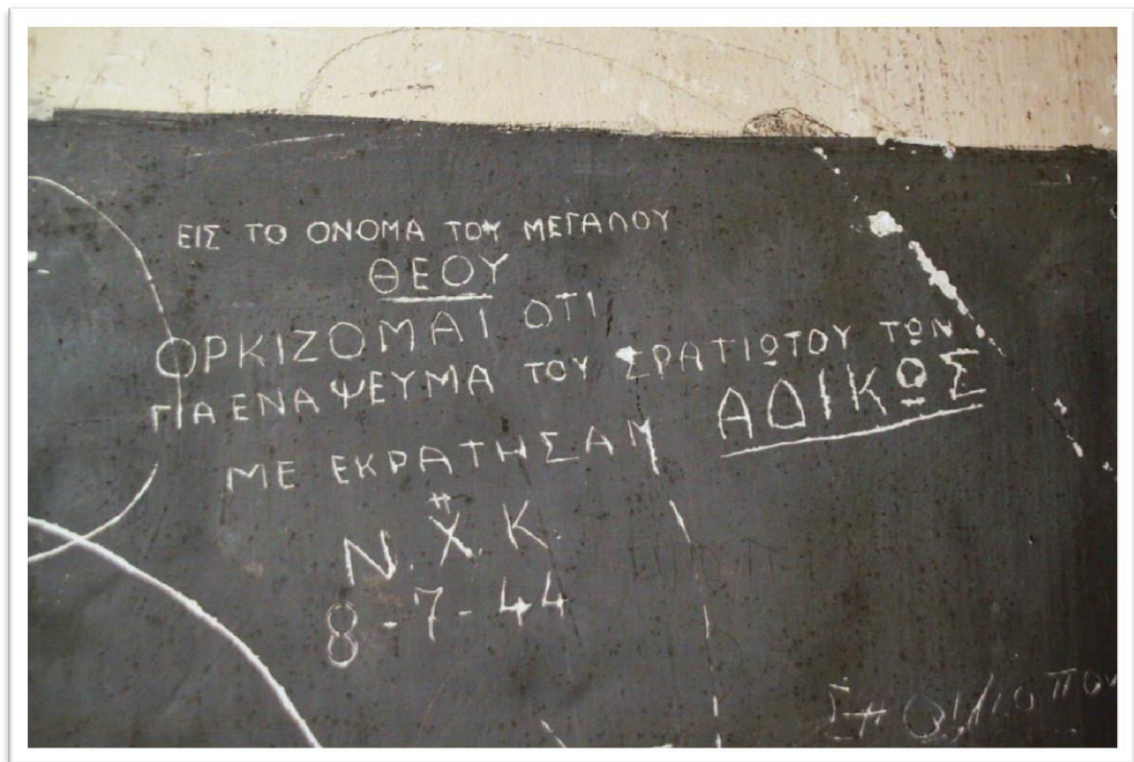

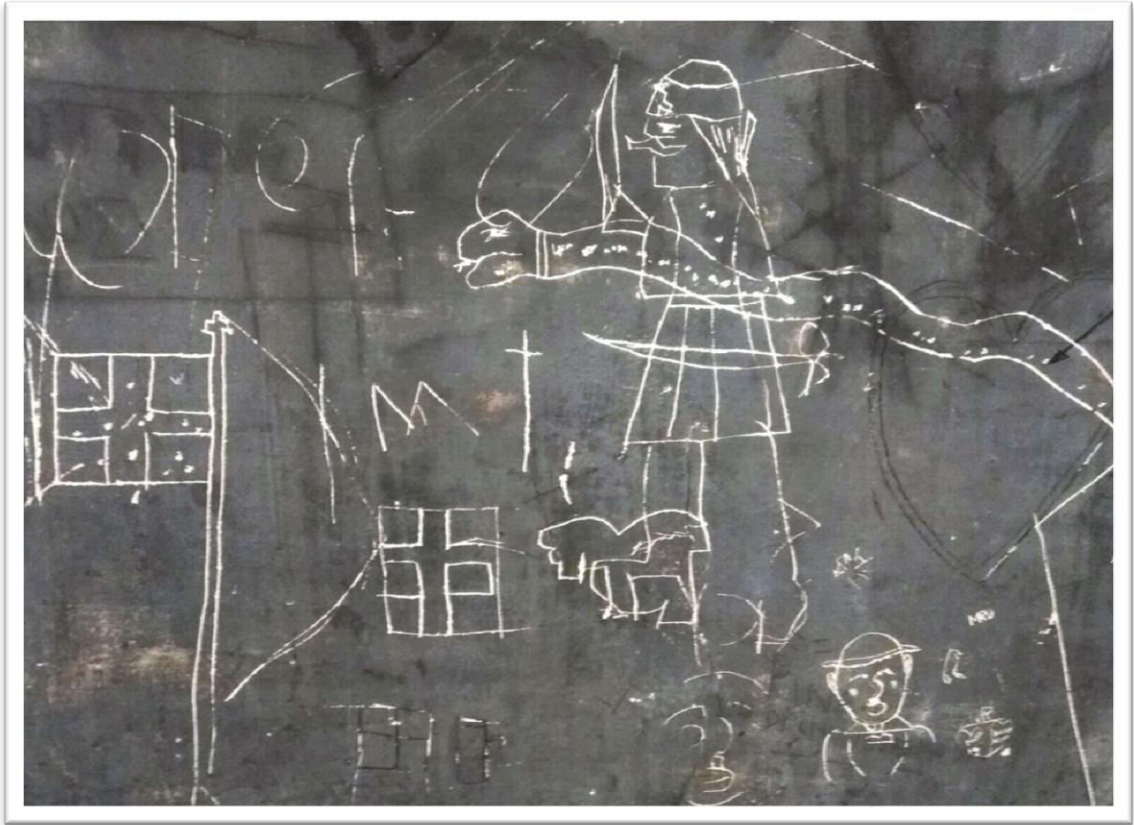

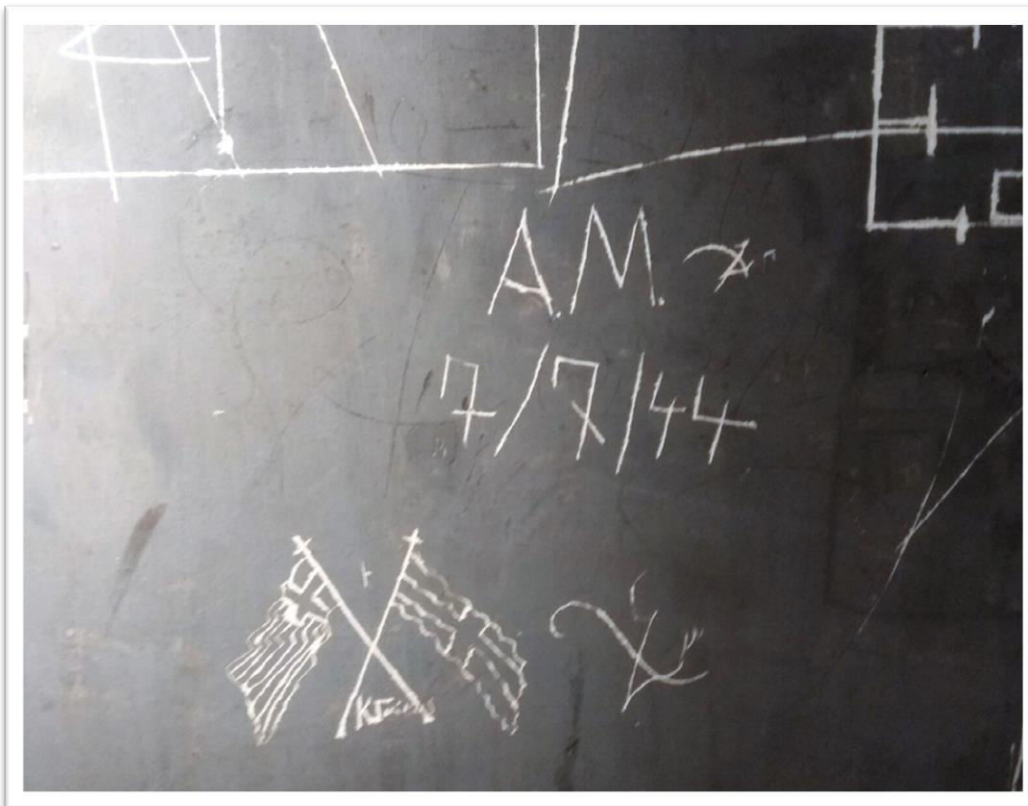
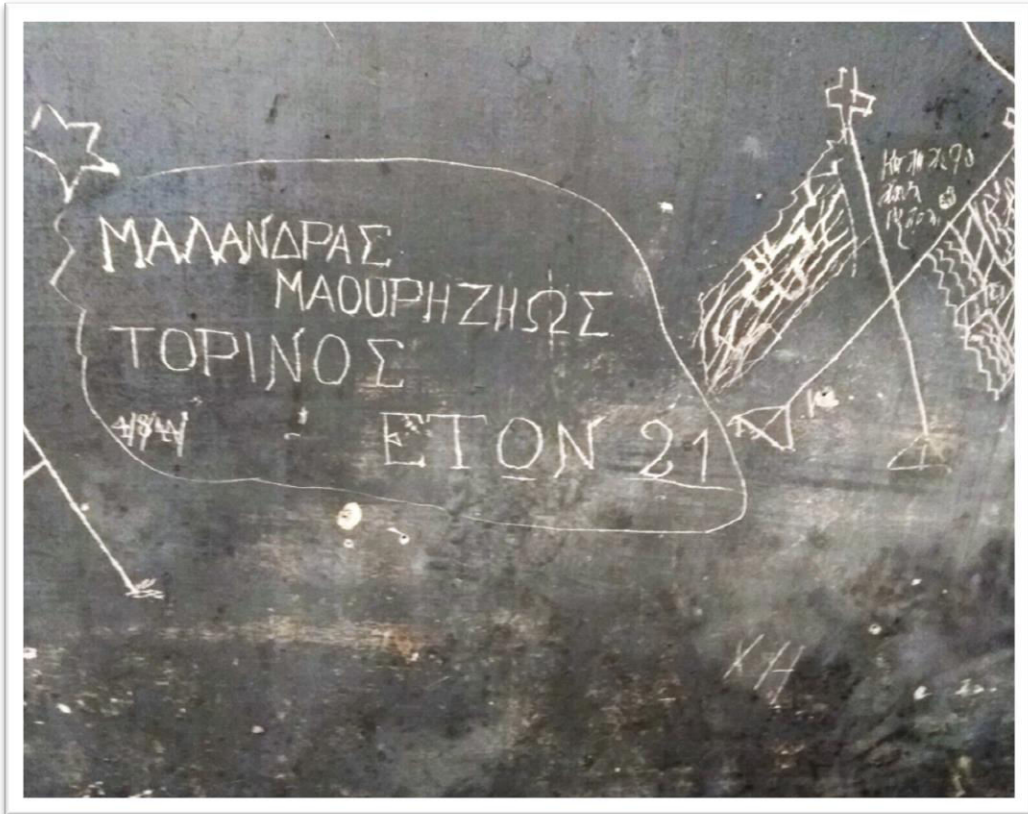

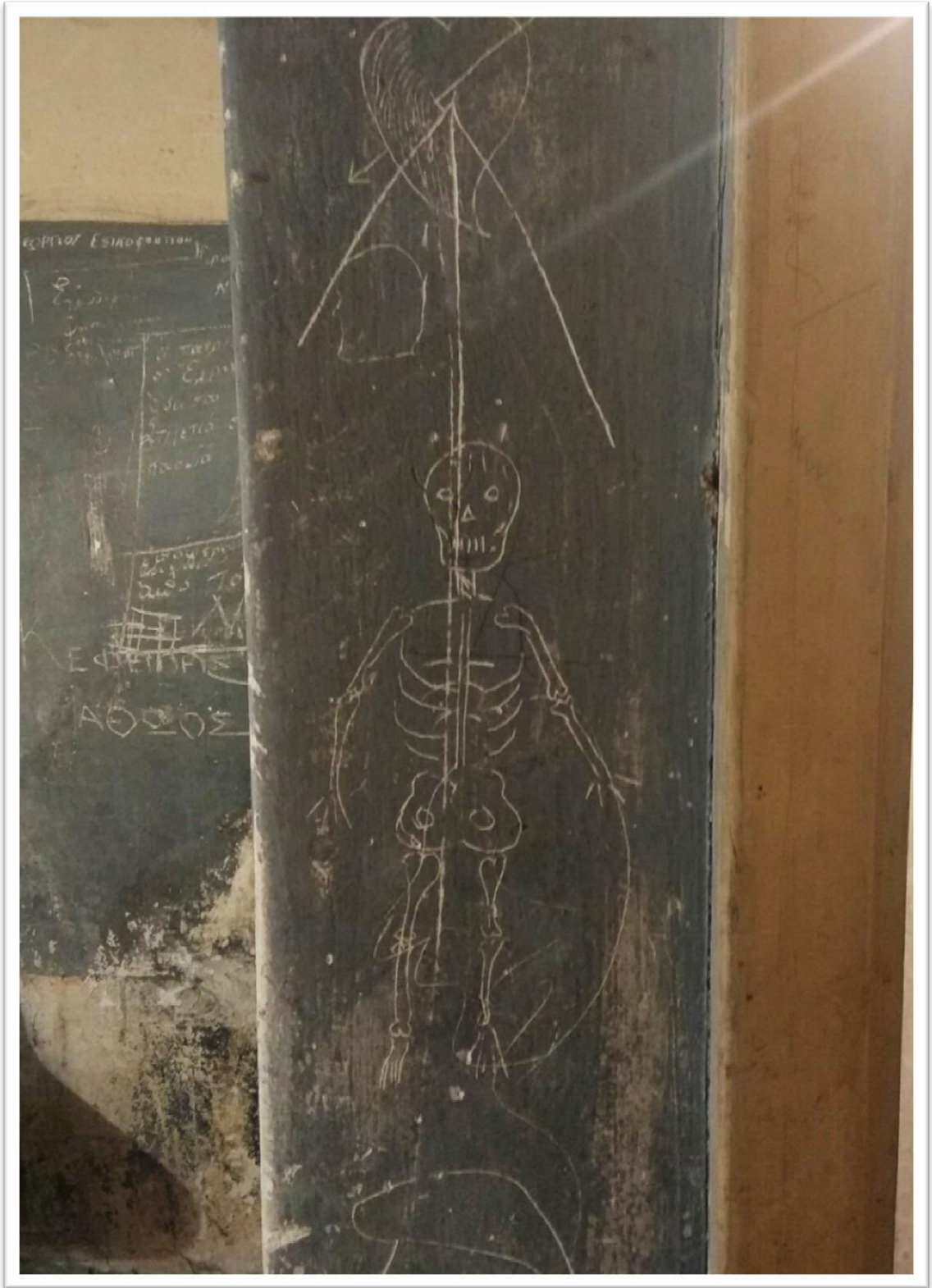

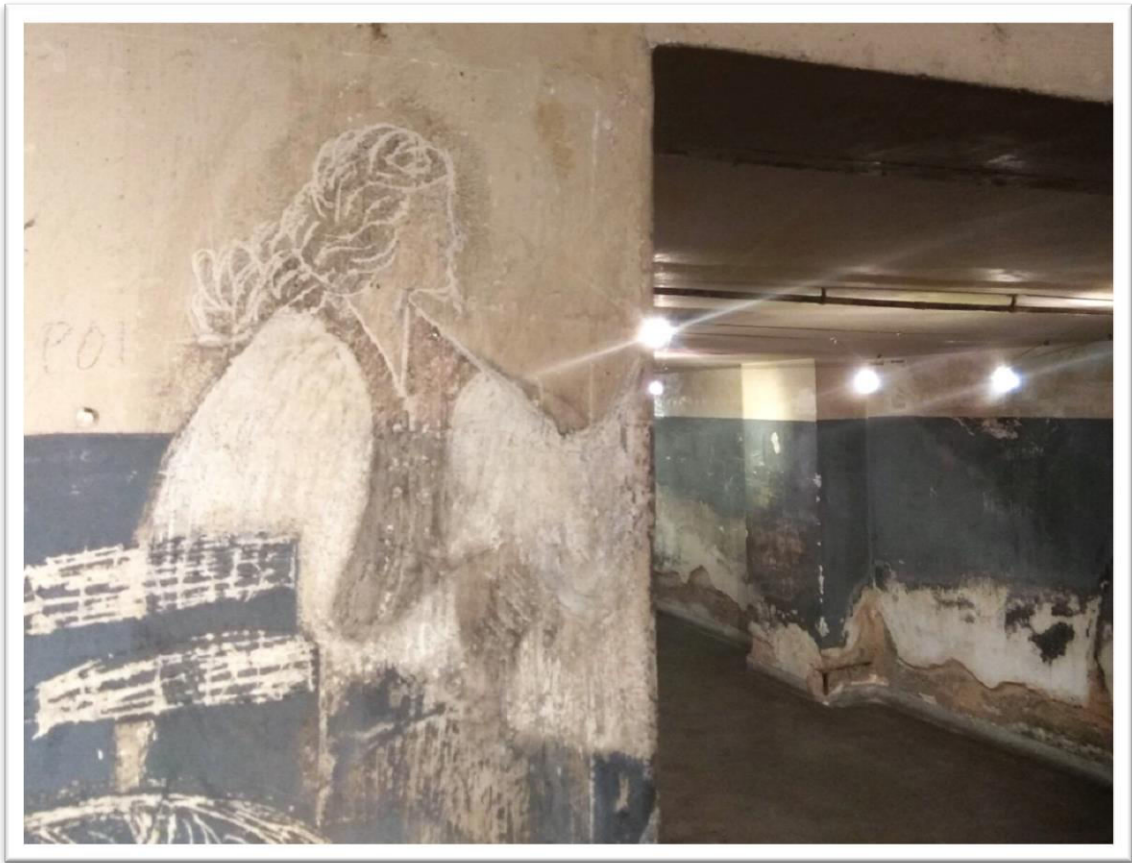
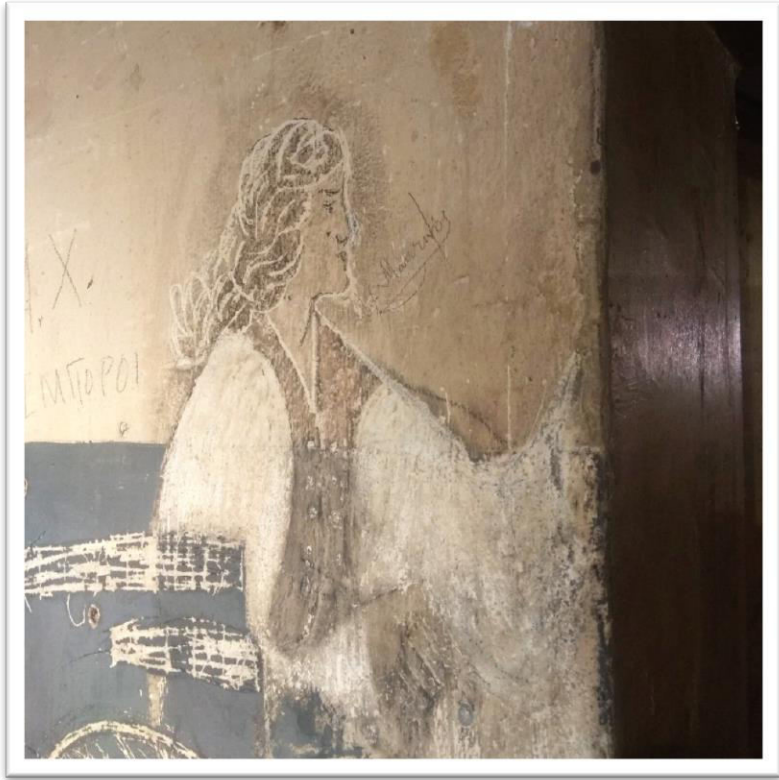

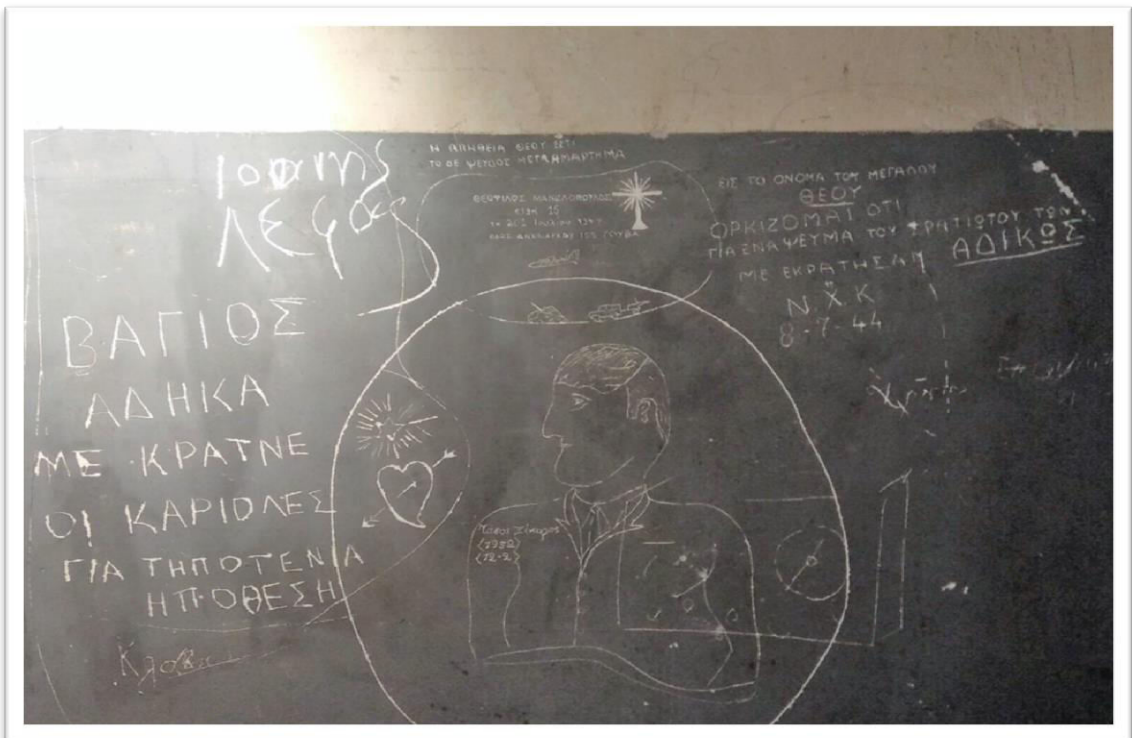
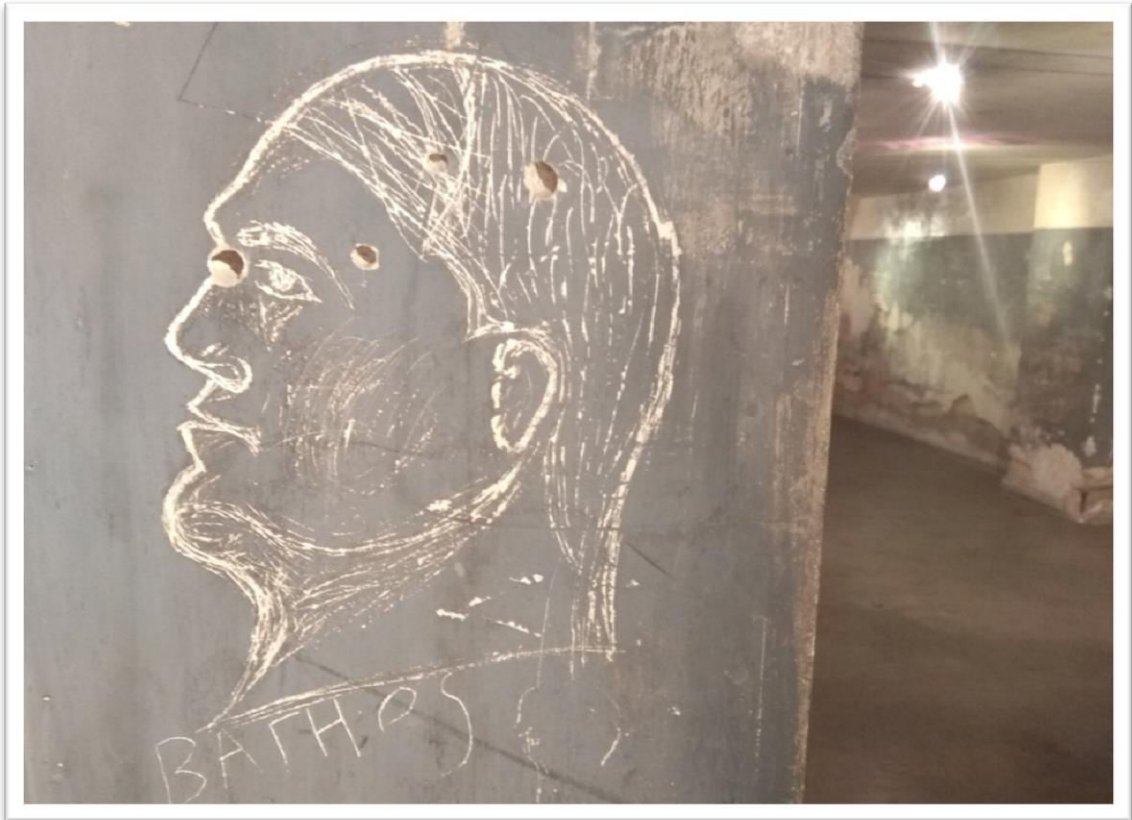

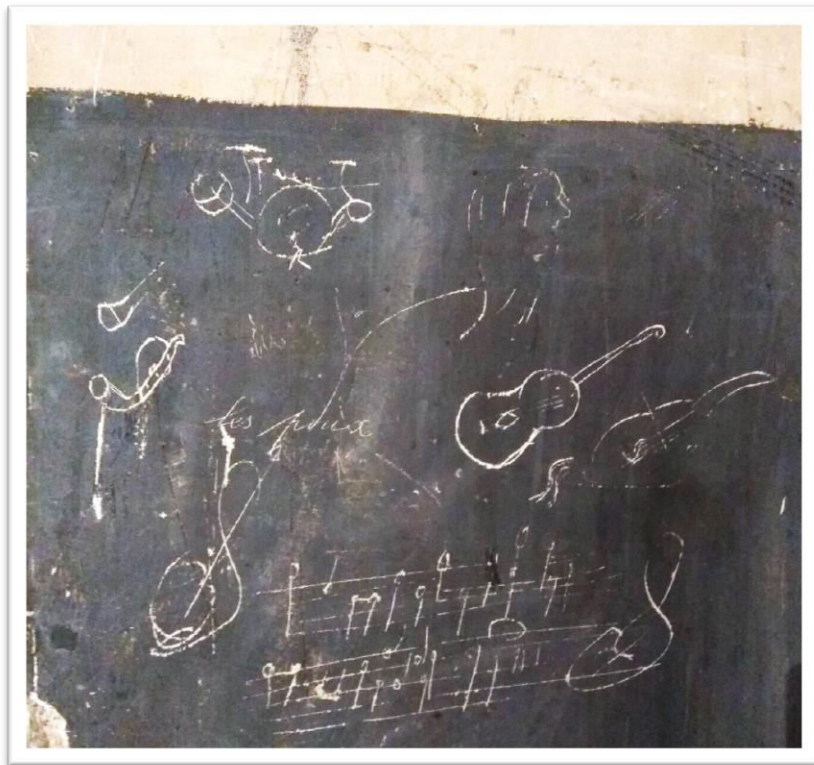
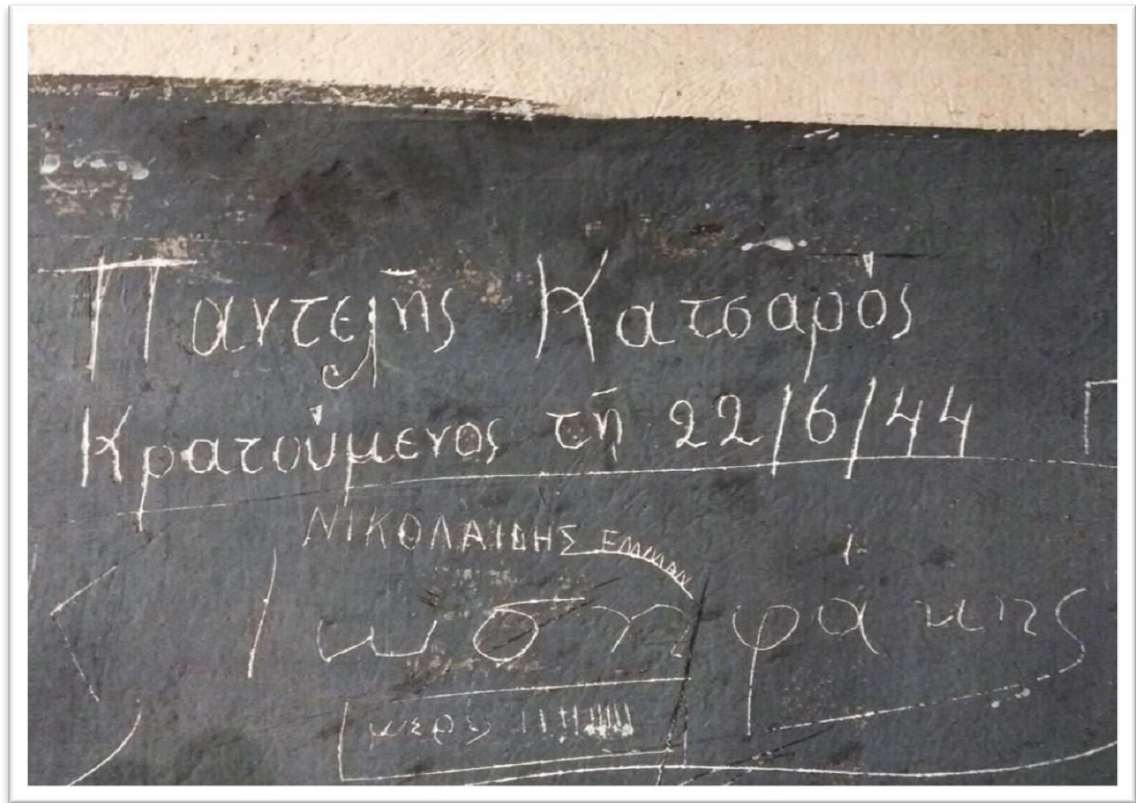

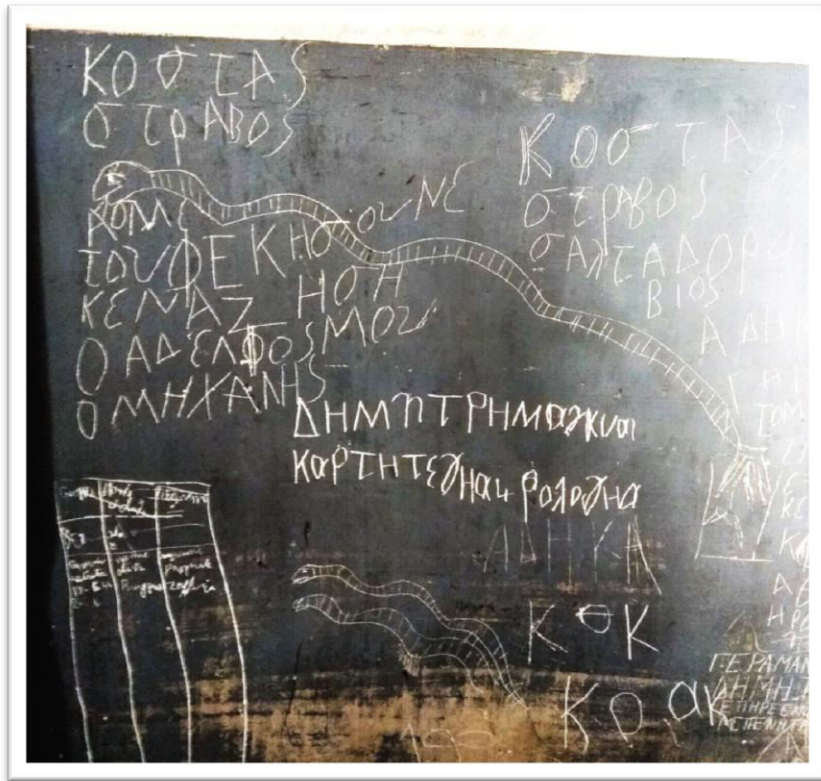
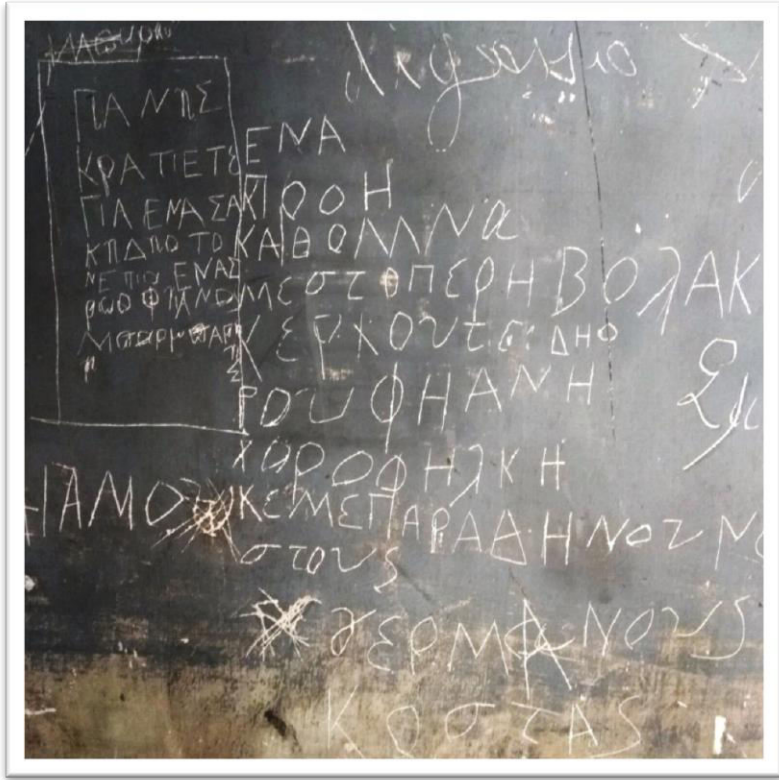

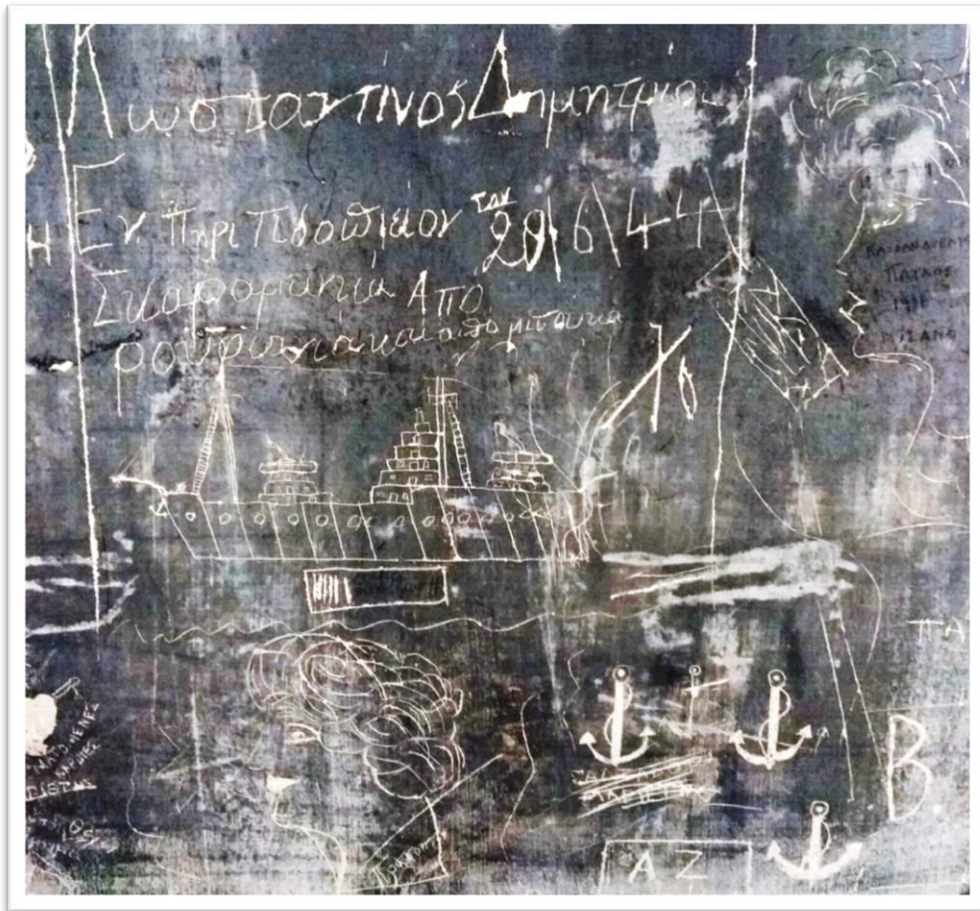

Οδός Μέρλιν

Είχαμε εμείς μία φίλη, που έμενε στην οδό Μέρλιν και τους είχανε απαγορεύσει να βγαίνουνε στα παράθυρα ή να κάθονται στο μπαλκόνι.

Το μόνο που θυμάμαι ότι μια φορά που περίμενα να μου ανοίξουν την πόρτα να μπού στο σπίτι, το είχε σκάσει κάποιος απ' τη Γκεσταπό εκεί και ήρθε τρέχοντας στην οδό Κανάρη και... τον κυνηγούσαν και τον πυροβόλησαν κι αυτός έπεσε χάμω...

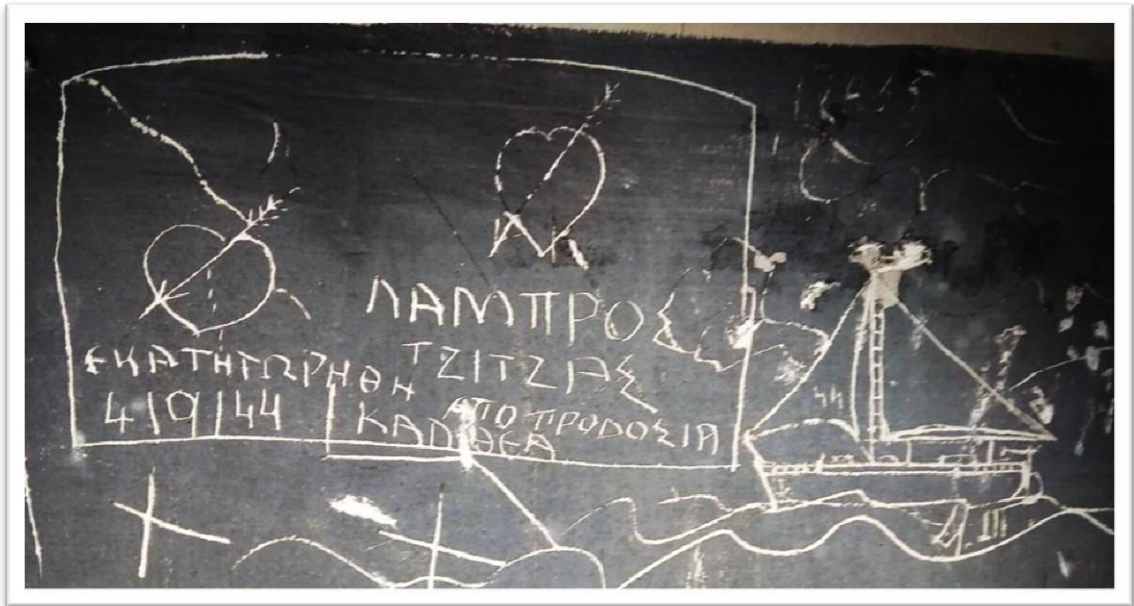
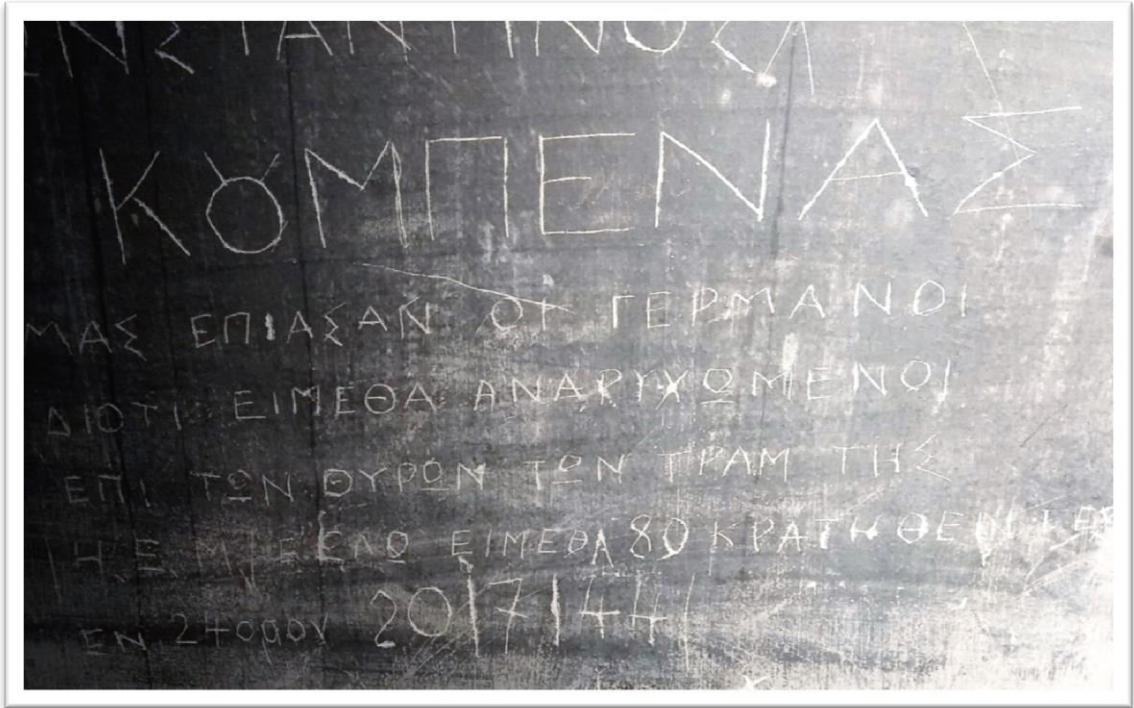
-Στην οδό Μέρλιν, ήτανε τα Ες ες, που γινόταν και τα μεγάλα τα βασανιστήρια... δεν την πλησιάζαμε, ήτανε μια περιοχή που εμείς πιτσιρίκια, μας λέγανε μην πάτε από κει.

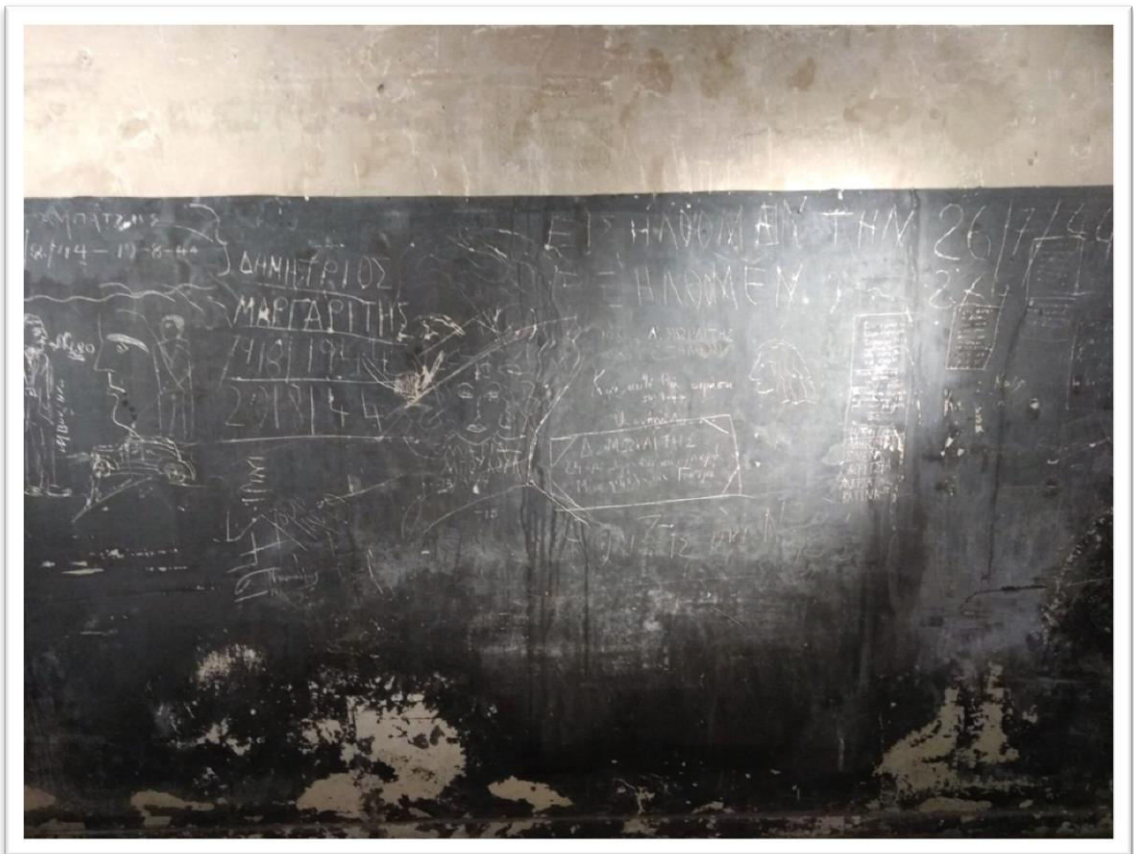
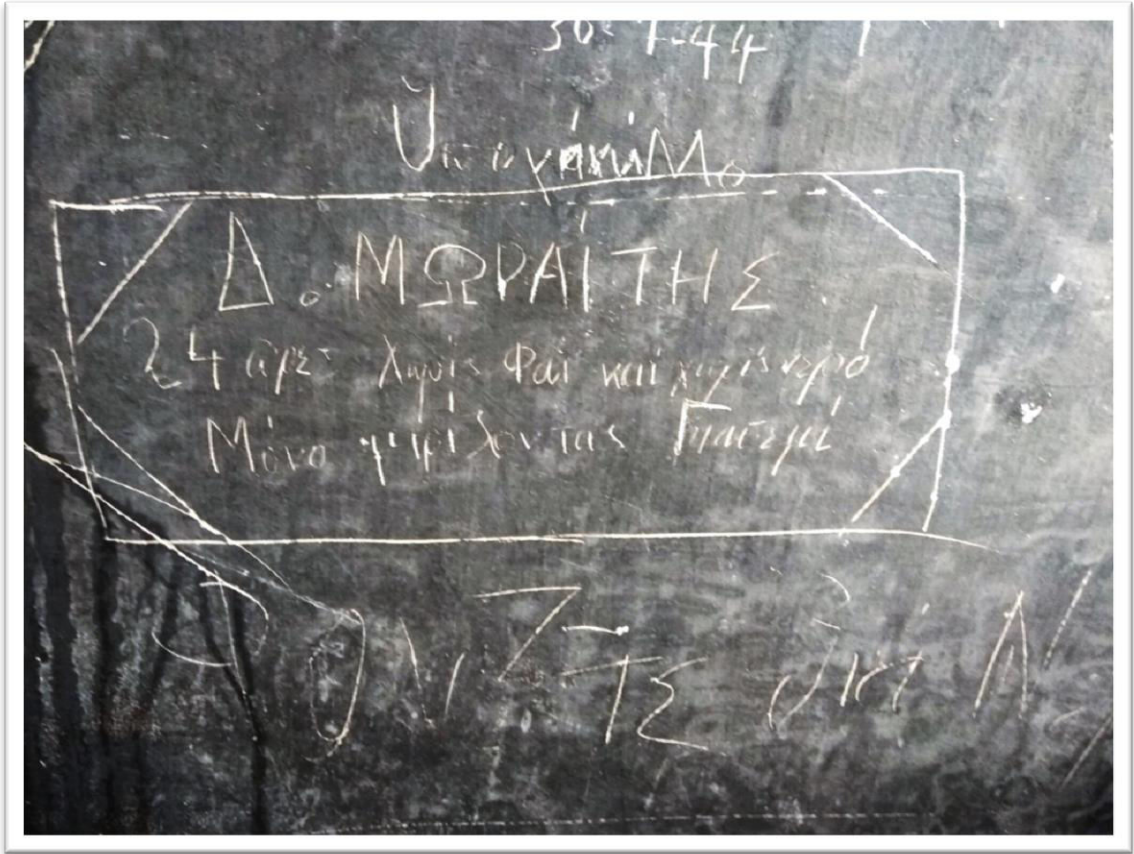
... μας είχανε πει να μην πλησιάζουμε ποτέ προς την οδό Μέρλιν, που ήτανε τα γερμανικά τα Ες Ες, μπαίναμε στο βασιλικό κήπο και παίζαμε ή στη πλατεία Κολωνακίου. Αλλά προς την μεριά που ήτανε ο Αγ. Διονύσιος, το Πειραματικό και αυτό δεν νιώθαμε τίποτε να υπάρχει. Βέβαια υπήρχε παρουσία των Γερμανών εκεί στη Δημοκρίτου, ανεβαίνανε φορτηγά γερμανικά που πηγαίνανε στο Λυκαβητό, κοιτάζαμε να τους αποφεύγουμε όσο μπορούσαμε, αλλά είμαστε και παιδιά ούτε δέκα χρονών τότε.

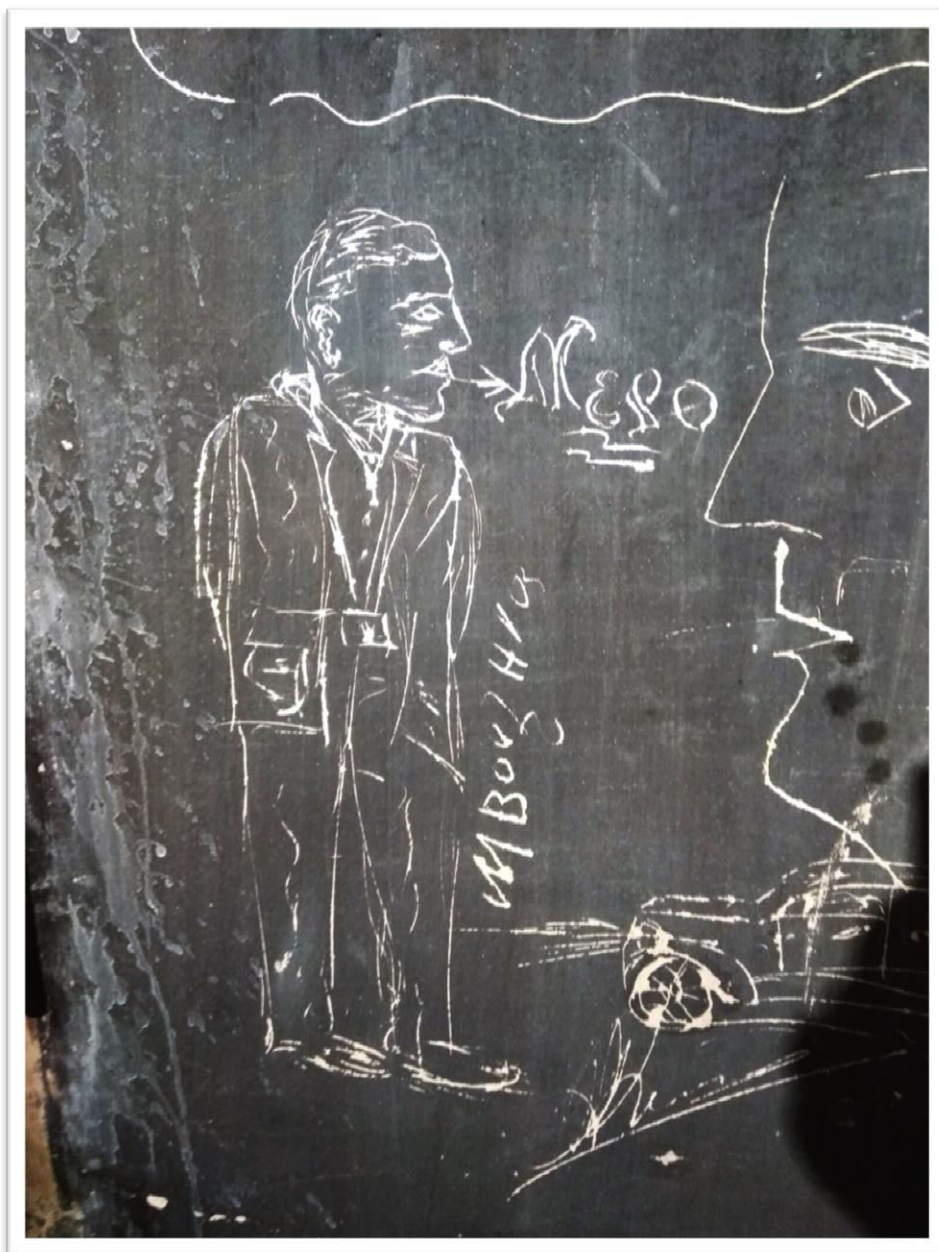
ΕΓΩ ΔΕ ΤΗ ΔΕ ΜΟΥ
 ΕΙΜΑΤΑΙ ΑΔΚΑ Σ' ΑΚΤΗ ΤΗ
 ΦΥΛΑΚΗ ΓΙΑΤΙ ΚΛΕΨΑΝΕ ΚΑΤΙ
 ΠΑΙΔΙΑ ΛΑΣΤΙΧΑ ΚΑΙ ΒΑΡΑΝΕ ΚΑΙ
 ΤΟΥ ΑΔΕΛΦΟΥ ΜΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙΔΙΩΞΕ
 Ο ΑΔΕΛΦΟΣ ΜΟΥ ΤΟ ΣΚΑΣΕ
 ΠΙΣΤΑΡΕ ΓΙΝΑΣ ΣΤΙΚ 11/14/44
 ΠΡΕΣΙΔΕΝΤΑΡΙΟΥ
 Πηλ. Φουρτ.

ΠΡΕΣΙΔΕΥΣΤΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΕΣΙΚΟΦΑΝΤΙΩΝ
 ΑΠΟ ΣΜΑΤΕΡΑΣ
 ΕΞ ΑΔΕΛΦΟΥ ΤΟΥ
 ΑΝΕΞΑΝΤΟΣ
 ΔΕΡΙΖΑ
 ΥΝ. Η. Τ.

Σ. ΣΥΔΕΡΙΩΝ
 ΨΟΝΗ, Η ΚΑΡΑΜΗΝΗ
 ΟΥ ΤΟΥΤ
 ΟΥ ΕΛ
 ΕΔΗ ΤΟ
 ΕΠΙΜΕΤΙΑ
 ΚΑΡΑΜΗΝΗ

Δρόμοι σπαρμένοι πτώματα

Αλλά το χειρότερο ήτανε ότι όλοι οι δρόμοι ήτανε σπαρμένοι με πτώματα. [...] Πτώματα από πείνα. Πρησμένα, πράσινα, ε....[κρυσταλισμένα;] και όλα τα οικόπεδα ήτανε νεκροταφεία. Το διπλανό μου οικόπεδο ήτανε νεκροταφείο. Λίγο παρακάτω, πούναι ένα τριγωνάκι, ακόμα άχτιστο, ένα τριγωνικό οικόπεδο, ήτανε νεκροταφείο. Διότι δεν είχαν χαρτιά πάνω τους οι άνθρωποι που βρισκόντουσαν εδώ κι εκεί, σκόρπιοι στα πεζοδρόμια.

(συνέντευξη της Μ.ΑΝΤ. στην ΟΠΙΑ, 19/3/1

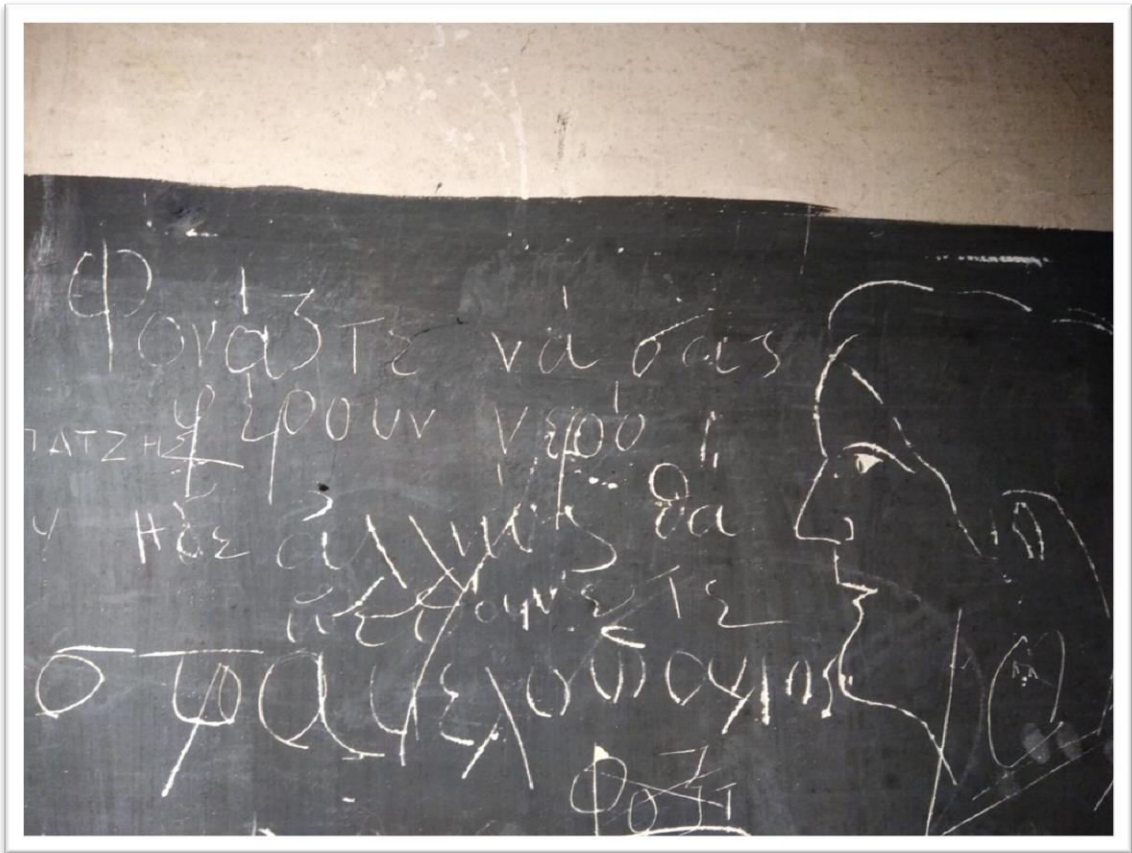
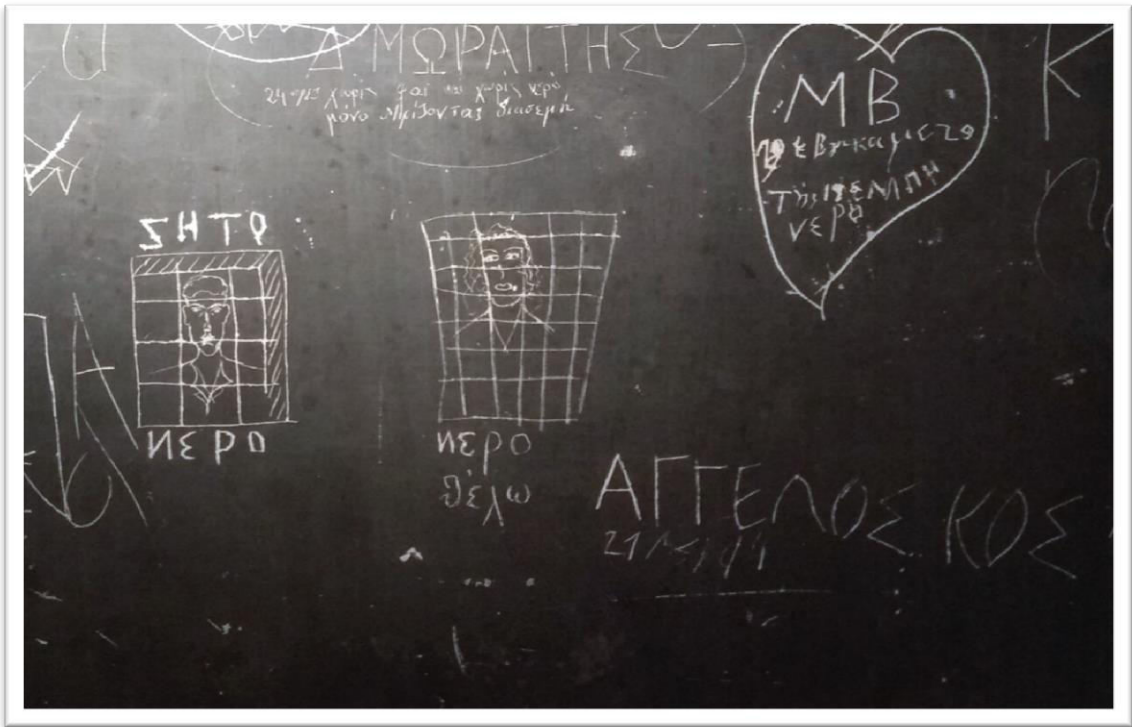

Πείνα και θάνατος

Από τα φτωχόσπιτα στα αστικά σπίτια

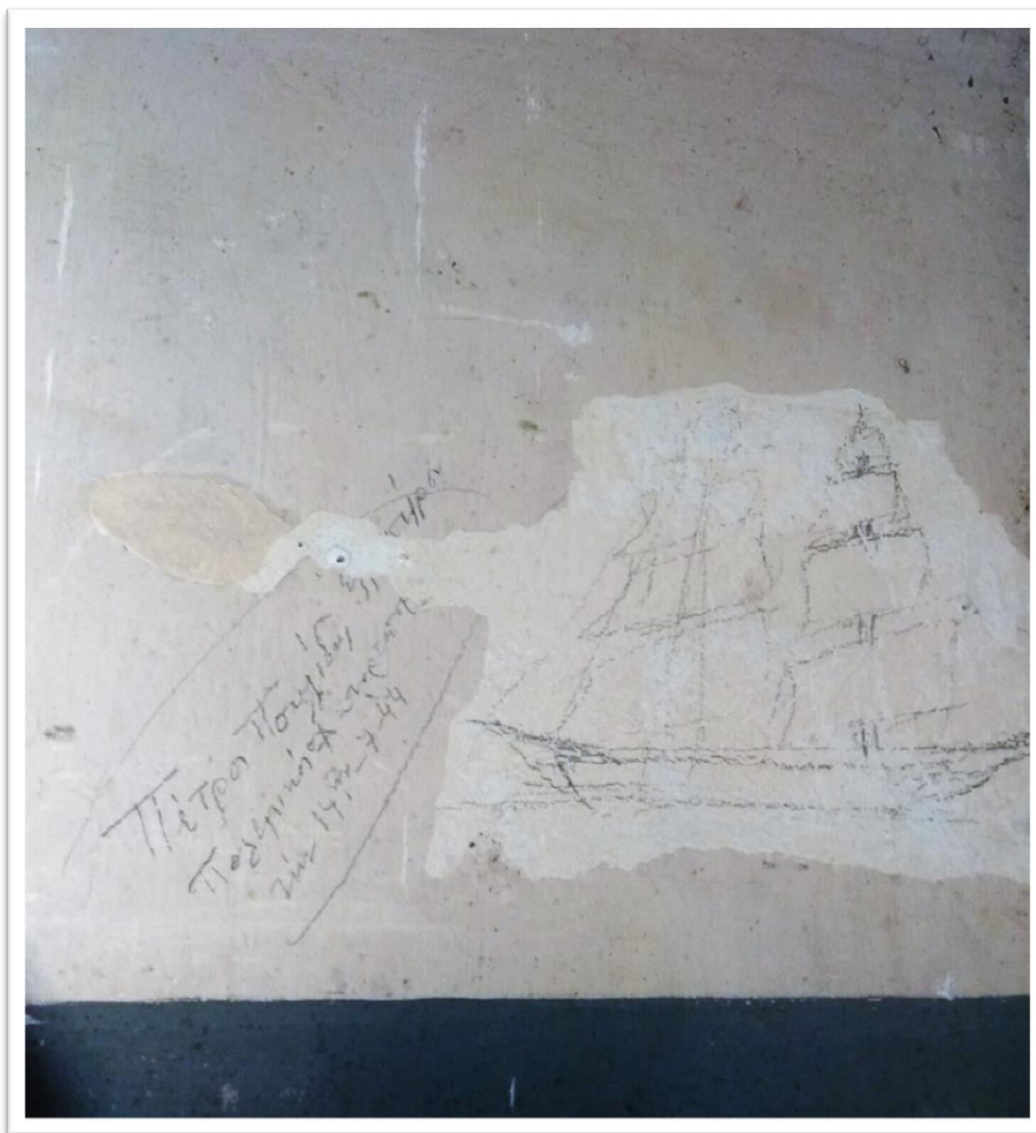
Πρώτα πρώτα υπήρχε πείνα το 41 ιδιαίτερα ήταν φοβερή η πείνα στην Αθήνα, τόσο φοβερή που άγγιζε πια και τα αστικά σπίτια. Στην αρχή χαθήκανε πώς να σου πω σαν επιδημία σχεδόν όλα τα φτωχόσπιτα το ένα μετά το άλλο να χάνονται ολόκληρες οικογένειες και μετά άρχισε να κτυπά και τα αστικά σπίτια. Οι μόνοι που επέζησαν ήταν αυτοί που είχαν κάποιο ζωντανό, κάποιο κήπο.

(συνέντευξη της Κ.Μ. στην ΟΠΙΑ, 30/5/95)

Στον θάλαμο V ξεχωρίζουν η ύπαρξη μηνυμάτων απο ανθρώπους νεαρής ηλικίας η ποικιλία των γλωσσών όπως: Ελληνικά, Ιταλικά, Γερμανικά κ.λ.π. και μία σημείωση του γνωστού δημοσιογράφου και φωτογράφου Πέτρου Παυλίδη.

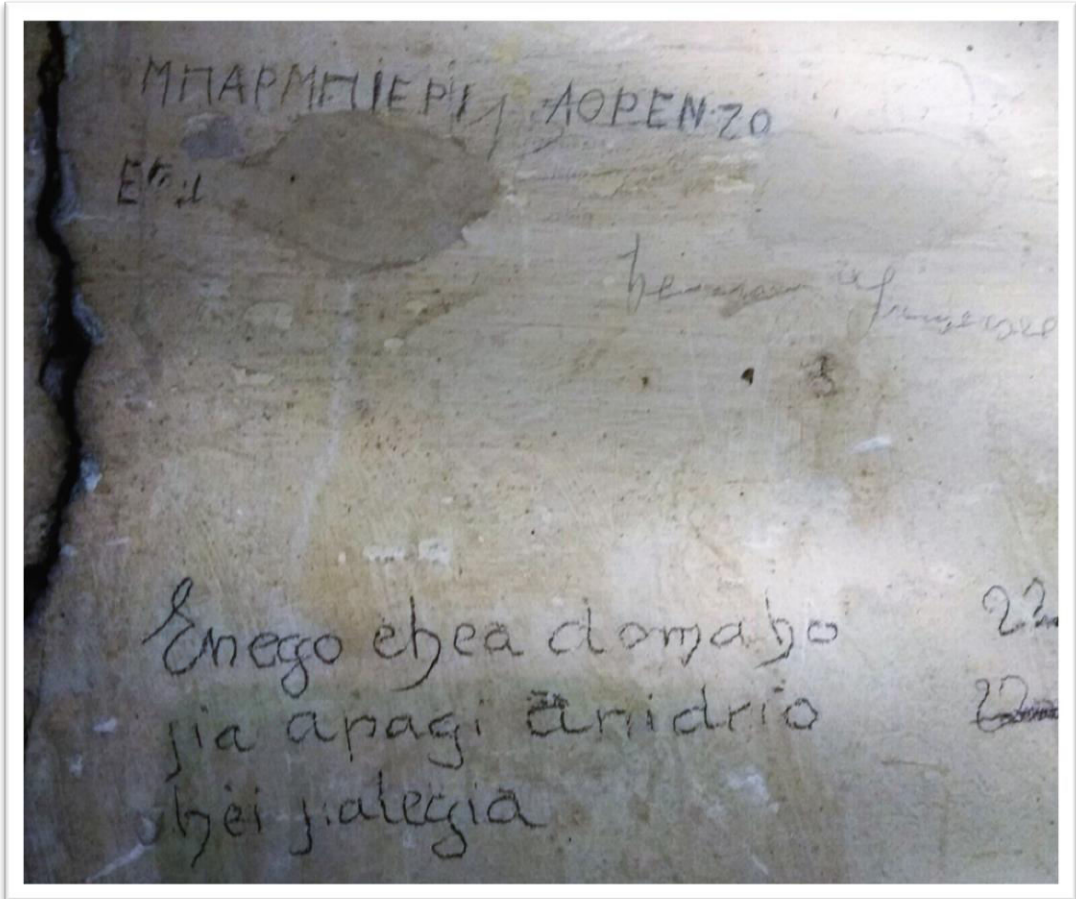

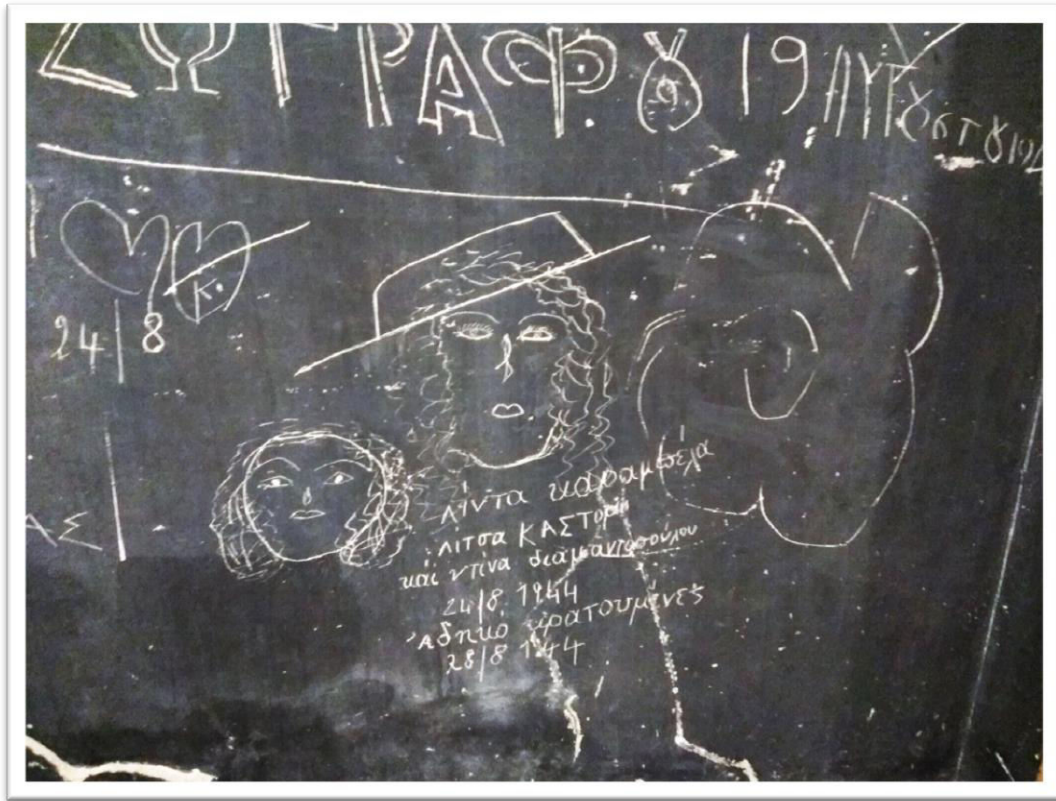
Η σημείωση του γνωστού δημοσιογράφου και φωτογράφου Πέτρου Παυλίδη.

Προσωπική και συλλογική εμπειρία

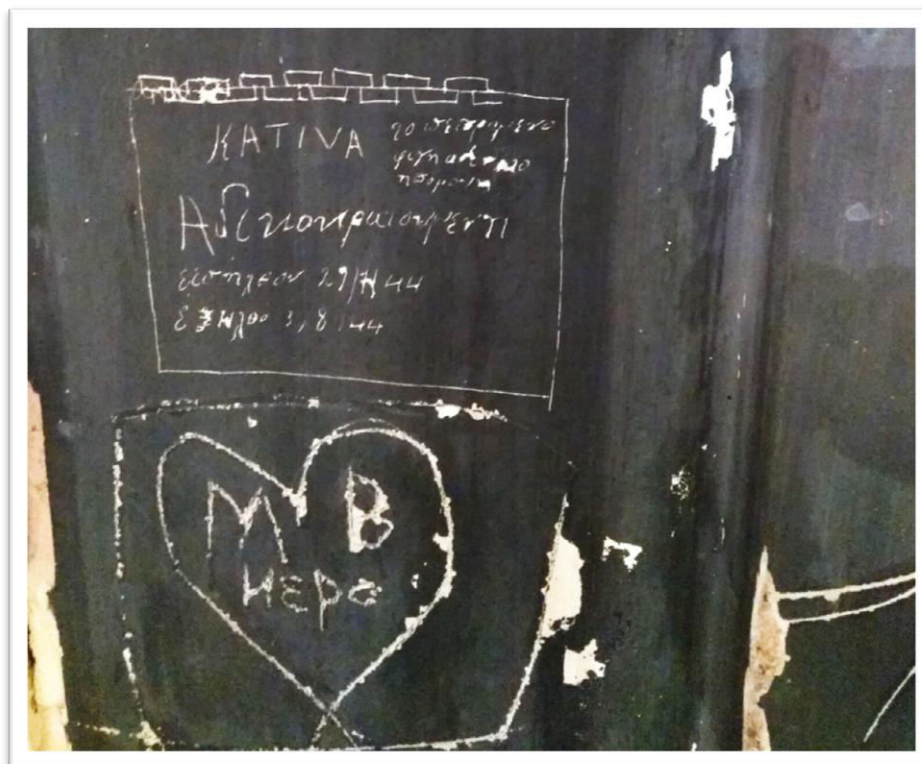
Θέλω να σου πω δύο πράγματα που με συγκλόνισαν το ένα είναι ο θάνατος του πρώτου μου ξαδέλφου είχε γυρίσει μόλις απ' την Αγγλία γιατί ήταν φοιτητής και πέθανε το παιδί απ' την πείνα. Έβλεπες πηγαίνοντας, περπατώντας, δεξιά αριστερά πεθαμένους απ' την πείνα και έπρεπε να περάσει να τους πάρει το καρτσάκι. Πολλοί που ήταν πολύ ταλαιπωρημένοι τους θάβανε χωρίς να το δηλώνουν πουθενά για να κρατήσουν το συσσίτιο.

(συνέντευξη της Κ.Μ. στην ΟΠΙΑ, 30/5/95)

Ο θάλαμος VII προοριζόταν αποκλειστικά για κράτηση γυναικών, όπως μαρτυρεί και το πλήθος γυναικείων ονομάτων και υπογραφών που συνοδεύουν τα μηνύματα στους τοίχους και τις πόρτες.

Πάνε τα καπέλα (και... τα προξενιά)

Αυτός ο οδοστρωτήρας της γερμανικής κατοχής έφερε μία αναστάτωση στα ήθη και στα έθιμα. Υποχρέωσε τον κόσμο π.χ. τις γυναίκες να βγάλουν τα καπέλα. Η μάνα μου και η γιαγιά μου πάντα φορούσαν καπέλα. Τώρα όμως με την πείνα όταν δεν είχες παπούτσια να φορέσεις και έφτιαχνες με το σκοινί ήταν ποτέ δυνατό να φοράς καπέλο; Πάνε τα καπέλα λοιπόν. [...] Δεν μπορούσαν να επιμείνουν τώρα πια να τη γαλουχήσουν με τις αντιλήψεις τις παλιές, ότι θα σου βρει κάποιος συγγενής κάποιον να τον παντρευτείς. Εμείς σα νέες κοπέλες, εγώ δηλ. τότε ήθελα να παντρευτώ απλώς για να φύγω από τα δεσμά της οικογένειας, για να είμαι στην αντίσταση και με την έννοια ότι υπήρχε το “σε βλέπει ο κόσμος να τρέχεις έξω νέα κοπέλα και τι θα λένε που γυρνάς.

(συνέντευξη της Μ.Κ. στην ΟΠΙΑ, 9/9/1988)

Η συγκλονιστική μαρτυρία του Δημήτρη Μωραΐτη

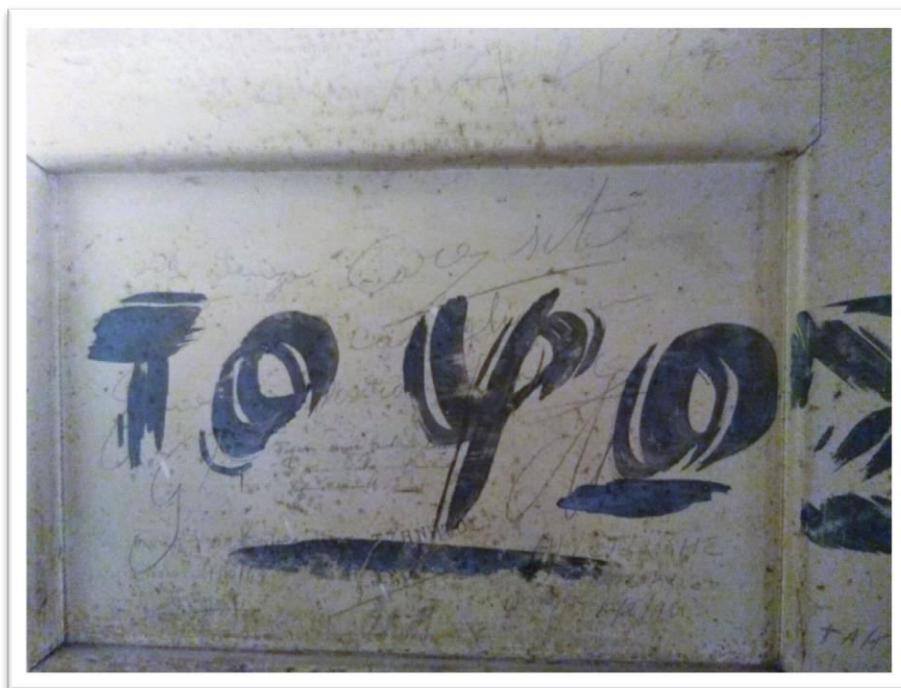
Ο Δημήτρης Μωραΐτης είναι ένας από τους πολύ λίγους κρατούμενους που μίλησαν δημόσια για την εμπειρία τους στο κολαστήριο της Κοραή. κρατήθηκε στα υπόγεια της Κομαντατούρ σε ηλικία 18 ετών.

.....Μόλις μπήκα μέσα τα 'χασα. Γινότανε χαμός, κόσμος πολύς. Αρχισα να προσπαθώ να βρω μια θέση να ακουμπήσω. Τελικά αφού έψαξα, βρήκα μια θέση που θα μπορούσα να σταθώ γιατί όλοι ήταν σωρηδόν. Άλλοι κοιμόντουσαν κάτω, άλλοι καθόντουσαν, άλλοι όρθιοι μιλάγανε, φωνάζανε,

Γνώρισα και έναν άλλον συναγωνιστή της ηλικίας μου με τον οποίο πιάσαμε κουβέντα. Ρωτούσαμε τους μεγαλύτερους τι θα μας κάνουν εδώ, που θα μας πάνε, δίνουνε φαΐ, δίνουνε νερό; Εκείνοι μας είπαν 'τίποτα από όλα αυτά. Ή θα μας πάνε στη Γερμανία να δουλέψουμε σαν εργάτες ή να μας εκτελέσουν ή να μας πάνε κάπου αλλού'.

«Κάναμε έρευνες να δούμε μήπως μπορέσουμε να βρούμε κάποια τρύπα να το σκάσουμε, πράγμα που ήταν αδύνατο, οι πόρτες ήταν αμπαρωμένες, και περιμέναμε» τονίζει.

Σκαλίσαμε τους τοίχους για να δώσουμε σήμα στους δικούς μας, αν χανόμασταν, ότι εδώ κάποτε βρεθήκαμε και εμείς. Μείναμε γύρω στις 3 μέρες νηστικοί και διψασμένοι.....

ΤΕΛΟΣ

Βιβλιογραφία

- Χώρος Ιστορικής Μνήμης 1941-1944: Κοραή 4, [διαδίκτυο], διατίθεται από: <https://korai4.gr/history/>
- ΟΠΙ, Ομάδες Προφορικής Ιστορίας, [διαδίκτυο], διατίθεται από: <http://oralhistorygroups.gr/>
- Έκθεση Exhibition Contributors, Έπο την Διεύθυνση της Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς με την συνεργασία του Μουσείου Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης & με την υποστήριξη της Εφορίας Αρχαιοτήτων Αθηνών.
- Η ιστορία παραμένει ζωντανή, Τα υπόγεια της Κομαντατούρ στην Κοραή: Τα κελιά, τα βασανιστήρια και τα μηνύματα των κρατούμενων, 2016, Μ. Κιάου. & Ο. Παναγιώτου, [διαδίκτυο], διατίθεται από: <https://www.iefimerida.gr/news/296742/ta-ypogeia-tis-komantatouyr-stin-korai-ta-kelia-ta-vasanistiria-kai-ta-minymata-ton>
- Μνήμες απο την κατοχή στην Ελλάδα, [διαδίκτυο], διατίθεται από: <http://www.occupation-memories.org/Gedenken/Erinnerungsorte/Korai-4/index.html>
- 27 Απριλίου 1941 Τα Γερμανικά στρατεύματα εισέρχονται στην Αθήνα [διαδίκτυο], διατίθεται από: <https://e-mesara.gr/27-apriliou-1941-ta-germanika-strateymata-eiserchontai-stin-athina/>
- 27 Απριλίου 1941 Οι Γερμανοί εισέρχονται στην Αθήνα, Αρχίζει η Κατοχή και η Αντίσταση των αγνών Ελλήνων πατριωτών, [διαδίκτυο], διατίθεται από: <http://asimpiestos.blogspot.com/2018/04/27-1941.html>
- Τα Άγια Πάθη σαν Ιστορία, Αθηναίοι πεθαμένοι μες στο δρόμο και κανείς δε νοιάζεται πια, [διαδίκτυο], διατίθεται από: <https://foroline.gr/archives/29169>
- Κατοχή και Αντίσταση, Η πρώτη περίοδος της Κατοχής, Ο λιμός και η είσοδος των Γερμανών στην Αθήνα, [διαδίκτυο], διατίθεται από: <http://freeathens44.org/%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%BF%CF%81%CE%B9%CE%BA%CF%8C/%CE%B7-%CF%80%CF%81%CF%8E%CF%84%CE%B7-%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%AF%CE%BF%CE%B4%CE%BF%CF%82-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%BF%CF%87%CE%AE%CF%82-%CE%BF-%CE%BB%CE%B9%CE%BC%CF%8C%CF%82/>
- Οδός Κοραή 4, Τα υπόγεια κρατητήρια των Ναζί, [διαδίκτυο], διατίθεται από: <http://www.patrisnews.com/odos-korai-4-isodos-sta-ypogia-kratit/>
- Κοραή 4: Από την Κομαντατούρ στο ΕΑΜ και από το ΕΑΜ στους Άγγλους, Κ. Χριστοδούλου, [διαδίκτυο], διατίθεται από: <https://www.news247.gr/weekend-edition/korai-4-apo-tin-komantatouyr-sto-eam-kai-apo-to-eam-stoys-aggloys.6300364.html>

- 12 Οκτωβρίου 1944, Η απελευθέρωση της Αθήνας, [διαδίκτυο], διατίθεται από: <http://www.pontos-news.gr/article/155480/12-oktovrioy-1944-i-apeleytherosi-tis-athinas-foto-vinteo>,
- Η Σβάστικα κυματίζει στην Ακρόπολη, Τ. Κοντογιαννίδης, [διαδίκτυο], διατίθεται από: <http://www.pontos-news.gr/article/133418/i-svastika-kymatizei-stin-akropoli>
- Μαρτύρια Ιεράς Εξετάσεως, Το υπόγειο κολαστήριο της Κομαντατούρ στην Αθήνα, Α. Ρηγόπουλος, [διαδίκτυο], διατίθεται από: <https://sputniknews.gr/ellada/201810281204298-komantatour-athina-korai-katoxi-kratitiria-nazi/>
- 12 Οκτωβρίου η Αθήνα ελεύθερη, [διαδίκτυο], διατίθεται από: <http://freeathens44.org/>
- Η Αθήνα της Κατοχής –70 χρόνια από την Απελευθέρωση, Θ. Καραμπάτσος, [διαδίκτυο], διατίθεται από: <https://www.tovima.gr/2014/10/11/society/i-athina-tis-katoxis-70-xronia-apo-tin-apeleytherwsi/>

Βιογραφικό σημείωμα του Συγγραφέα

Ο Αργύρης Μάντης γεννήθηκε στην Λάρισα είναι έγγαμος και πατέρας τριών παιδιών. Έχει υπηρετήσει ως μόνιμο στέλεχος στις Ένοπλές Δυνάμεις στο Σώμα της Πολεμικής Αεροπορίας για είκοσι πέντε συναπτά έτη. Ο συγγραφέας είναι πτυχιούχος του τμήματος Βιομηχανικής Σχεδίασης και Παραγωγής του Πανεπιστήμιου Δυτικής Αττικής ενώ έχει παρακολουθήσει και μαθήματα από το Α.Π.Κύπρου για τον Ελληνικό πολιτισμό με κατεύθυνση την Αρχαιολογία. Ο Αργύρης Μάντης έχει γράψει πλήθος μελετών και άρθρων και το έτος 2012 εκδίδει το πρώτο συγγραφικό του έργο με τίτλο «Παναγία η Σκέπη των Ελλήνων». Το βιβλίο χαιρετίστηκε από τον Οικουμενικό Πατριάρχη κ. Βαρθολομαίο Α και τον Αρχιεπίσκοπο Αθηνών και πάσης Ελλάδος κ. Ιερώνυμο Β. Παράλληλα και με επιστολή του ίδιου του Πατριάρχη κ. Βαρθολομαίου Α το βιβλίο συμπεριελήφθη στην Βιβλιοθήκη του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Το έτος 2015 ο συγγραφέας εκδίδει το δεύτερο του έργο με τίτλο «Ηθική Ήθος, Η έννοια της αιώνιας Ηθικής» το οποίο έτυχε και θερμής υποδοχής από τον Γέροντα Ιούστο του Αγ. Όρους (κάθισμα Αγ. Νικολάου Κουτλουμουσίου). Το έτος 2018 εκδίδει το τρίτο του έργο με τίτλο: BYZANTINΗ ΤΕΧΝΗ , Εντοίχια Εκκλησιαστικά Ψηφιδωτά.

